PRAKTISK RÄTTSGUIDE FÖR VÅLDSOFFER

BROTTSOFFERJOUREN
RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

BROTTSOFFERJOURENS GUIDER ● 5 (2026)

PRAKTISK RÄTTSGUIDE FÖR VÅLDSOFFER

Guiden har redigerats av Jaana Koivukangas

Brottsofferjouren 2018 (reviderad 2026)

Verksamheten stöds av:

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

INNEHÅLL

Till läsaren 5

Vad är våldsbrott? 7

Om du faller offer för brott 8

Behandlingen av brottmålet vid polisen och åklagaren 10

Brottsanmälan 10
Förundersökning 12
Åtalsprövning 17
Tolkning och översättning av dokument 19

Behandling av brottmål i tingsrätten 20

Begäran om skriftligt yrkande 20
Kallelse till huvudförhandling av ärendet i domstol 20
Kostnader för behandlingen av brottmålet och rättegångsbiträdet 22
Vittnets arvode 25

Rättegången 26

Skriftligt förfarande 26
Muntlig behandling i domstolen 27
Besvär över beslut 32

Yrkande på skadestånd 33

Ersättningar som betalas med statliga medel 34

Besöksförbud 38

Ansökan om besöksförbud 38
Besöksförbudets innehåll 41
Besöksförbudets giltighet 42
Behandling av besöksförbud i rätten 42
Vad kostar det att ansöka om besöksförbud 43
Brott mot besöksförbud 44

Medling i brottmål och tvister 45

Våldsbrottets psykiska och sociala följder 47

Psykosocialt stöd 49

Brottsofferjourens tjänster 51

Användbara länkar i juridiska frågor 53

Ordlista 54

Källor 57

Till läsaren

Vem som helst kan falla offer för brott oberoende av ålder, kön, nationalitet eller social ställning. Att falla offer för brott beror inte på om man är stark eller svag. Upplevelsen kan vara chockerande för brottsoffret och orsaka starka känslor samt ångestfylld ovisshet.

Brottsoffrens ställning i Finland är internationellt sett relativt god men ändå är offren fortfarande väldigt omedvetna om sina rättigheter och det är inte säkert att de kan ställa nödvändiga frågor för att få information. Offret vet inte ens alltid vad man borde veta. Lagböckernas paragrafdjungel är ofta svårtolkad för den oinvigde. Missförstånd och okunskap kan leda till betydande rättsförluster. Ett offer i kris har inte den bästa förmågan att tillägna sig erbjuden information, men ska ändå klara av att sköta de praktiska arrangemangen i tid och få svar på frågor om rättsprocessen.

Det är viktigt att offret får korrekt information om rättsprocessen på ett förståeligt och lättfattligt sätt för att kunna ta sig igenom händelsen.

Brottsoffer behöver lättförståelig information både muntligt och skriftligt. Brottsofferjourens uppgift är att stöda brottsoffren på deras väg igenom händelsen. Det är viktigt att offret får korrekt information om rättsprocessen på ett förståeligt och lättfattligt sätt för att kunna ta sig igenom händelsen. Med den här guiden strävar vi efter att svara på den här utmaningen.

Guiden beskriver rättsprocessen som en helhet och lyfter fram viktiga frågor med tanke på offrets rättsskydd. Informationen i guiden baserar sig på lagar som föreskriver om offrets ställning samt på erfarenhet från myndigheternas mest allmänna praxis som erhållits genom Brottsofferjourens verksamhet. Vid insamlingen av informationen har representanter från olika yrkesgrupper intervjuats och så har man använt sig av myndigheternas guider och anvisningar. Innehållet i guiden har granskats av olika experter inom rättsprocessen.

Dess syfte är att personligt och muntligt stöda informationen men den ersätter inte den detaljerade juridiska rådgivningen som professionella ger.

Guiden presenterar inte omfattande alla åtgärder i fråga om brottmål och det är endast de mest väsentliga delarna av lagstiftningen om våldsoffrets ställning som behandlas i guiden. Dess syfte är att personligt och muntligt stöda informationen men den ersätter inte den detaljerade juridiska rådgivningen som professionella ger.

Guiden beskriver hur man gör en brottsanmälan, polisens förundersökning, åklagarens åtalsprövning, medling i brott- och tvistemål, tingsrättens åtgärder, den egentliga domstolsbehandlingen och rättelseyrkan. Dessutom belyser guiden offrets rätt till skadestånd och möjlighet till juridisk hjälp i brottmål.

Våldsoffer kan även råka ut för trakasserier eller hot. Därför tar vi även upp besöksförbud och hur man ansöker om det. I slutet av guiden berättar vi om typiska följder för våldsoffer och vad personen som hjälper ska ta i beaktande. Dessutom presenteras Brottsofferjourens tjänster i huvuddrag, de mest centrala webbadresserna för ytterligare juridisk information och terminologin inom rättsprocessen.

Guiden är riktad till våldsoffer men förhoppningsvis hittar även professionella hjälpare som möter offer och offrens närstående guiden. Guiden finns på Brottsofferjourens webbsidor och är fritt tillgänglig för en så omfattande användning som möjligt. Genom att förstå brottsoffrets mångfacetterade väg och informera de berörda parterna om den kan man på ett betydelsefullt sätt hjälpa offret att ta sig igenom den svåra händelsen.

Helsingfors 1.9.2026

Jaana Koivukangas
utvecklingsdirektör
Brottsofferjouren

Vad är våldsbrott?

Ett brott är en gärning eller försummelse som enligt lagen är straffbar. Förutsättningen för straffbarhet är att gärningspersonen uppsåtligen eller genom vållande har gjort sig skyldig till brott och att hen var tillräknelig vid tidpunkten för brottet. Bland de vanligaste våldsbrotten som riktas mot liv och hälsa är till exempel vållande av skada, misshandel, dödsvållande, dråp under förmildrande omständigheter, dråp och mord. De vanligaste sexualbrotten är till exempel tvingande till sexuell handling, våldtäkt, sexuellt utnyttjande och sexuellt utnyttjande av barn. De vanligaste sexualbrotten efter lagändringen 2023 är till exempel sexuellt antastande, sexuellt övergrepp, våldtäkt, våldtäkt mot barn eller sexuellt övergrepp mot barn.

De flesta brotten har olika grader som bestäms på basis av brottets allvar – från lindrigt till grovt. Våldsbrott och försök till våldsbrott som skett i hemmet eller i andra privata utrymmen är också straffbara.

Ibland finns det även andra straffbara handlingar relaterade till våldsbrotten, till exempel psykiskt våld, trakasserier, hot, berövande av annans frihet eller skadegörelse, hemfridsbrott och ärekränkningar. Om det i samband med olovligt tillgripande av egendom förekommit våld eller hot om våld definieras det som rån enligt lagen.

- Med **uppsåtligt brott** avses att gärningspersonen medvetet har brutit mot lagen och förstått vilka följder gärningen har eller kan ha.
- Med **vållande till brott** avses att någon på grund av oaktsamhet har gjort sig skyldig till brott.
- **Gärningspersonen** är tillräknelig om hen kan förstå betydelsen av sin gärning och dess följder.
- Gärningspersonen kan endast straffas om hen vid tidpunkten för brottet har fyllt 15 år. Även personer som är yngre än 15 år är ersättningsskyldiga för skador de orsakat.

Om du faller offer för brott

- **Ta reda på om det finns vittnen till händelsen**

  Ta vid mån av möjlighet reda på ögonvittnens och övriga iakttagares identitet om du inte har kallat på polis eller om polisen inte ännu har hunnit fram.

- **Uppsök läkare**

  Uppsök alltid läkare även om skadorna inte kräver läkarvård. Det är viktigt att läkaren även konstaterar lindriga skador och blåmärken. Vid sexuellt våld ska du ta dig till ett Seri-stödcenter som det finns flera av runt om i Finland (**thl.fi/seri**). Du ska inte tvätta dig eller byta kläder innan du besöker läkare. Berätta för läkaren vem som orsakat skadorna och när. Berätta även om ditt psykiska hälsotillstånd. Läkarintyget är ett viktigt bevis senare ifall du gör en brottsanmälan.

- **Gör brottsanmälan till polisen så fort som möjligt**

  Du kan antingen göra den på plats till polispatrullen eller senare på vilken polisstation som helst eller elektroniskt på adressen: **asiointi.poliisi.fi**.

  I fråga om de allvarligaste brotten mot liv och hälsa är det bra att göra brottsanmälan på någon av de närmaste polisstationerna så att ditt brådskande ärende kan bedömas snabbare. I vissa fall kan polisen också komma och höra brottsoffret till exempelvis sjukhuset om offret är där som patient.

  Man kan göra brottsanmälan trots att det inte finns vittnen till händelsen.

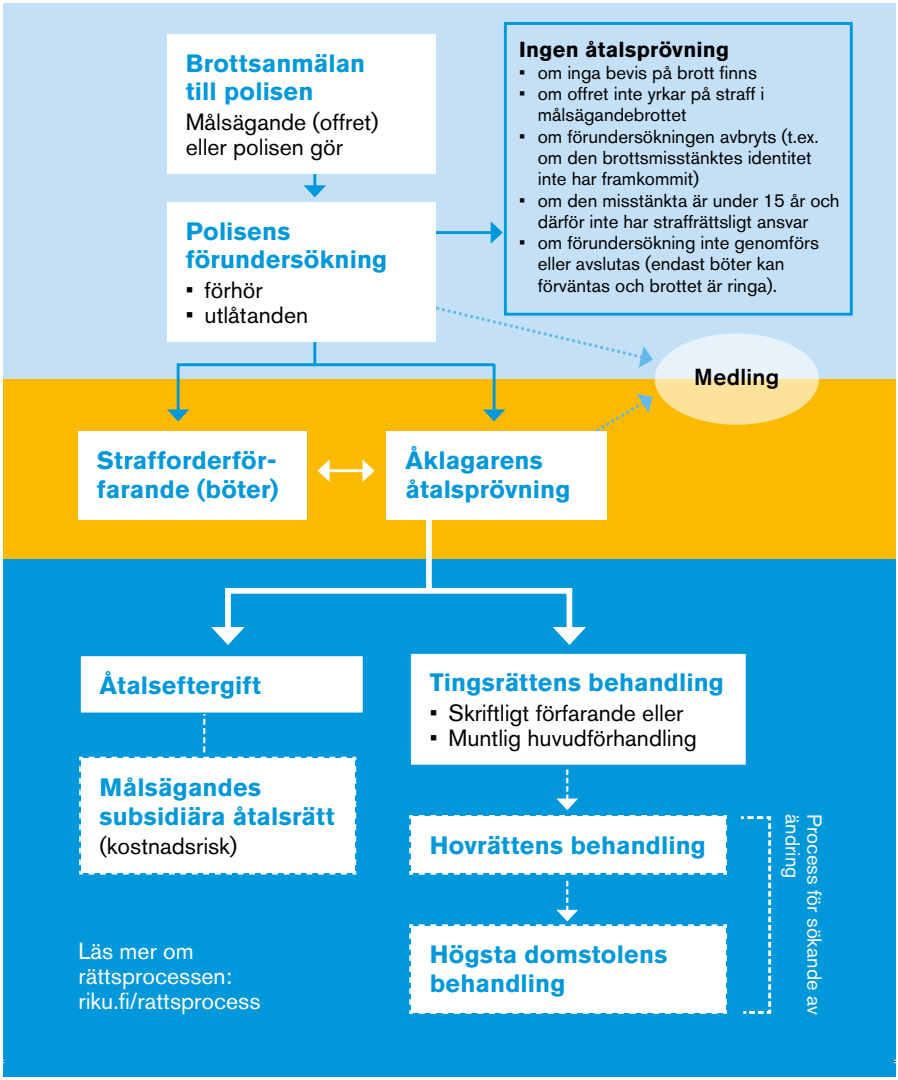
- **Spara dokumenten**

  Spara alla kvitton och verifikat, meddelanden, bilder, videor etc. som uppkommit i samband med brottsärendet eller som är relaterade till det. De kan vara viktiga bevis i en kommande rättegång.

- **Var inte ensam med din upplevelse**

  Att falla offer för brott ger upphov till många olika känslor och tankar. Det är normalt att reagera på upplevelserna. Prata med dina närstående om det som skett samt känslorna som händelsen förorsakat samt andra följder. Du kan söka dig till olika stödtjänster där du får hjälp med både juridiska frågor och med ditt psykiska välmående. I slutet av guiden finns kontaktuppgifter till Brottsofferjouren och andra hjälpinstanser.

Rättsprocessen

Behandling av brottmål vid polisen och åklagaren

Brottsanmälan

Brottsanmälan är en så noggrann beskrivning som möjligt av det som skett och av parterna i händelsen och som lämnas in till polisen. Vem som helst kan göra en brottsanmälan och den kan lämnas in på vilken polisstation som helst. Polisen kan även inleda en brottsutredning på basis av någon annans än offrets egen anmälan.

Du har rätt att göra anmälan på ett språk du själv förstår och få en skriftlig bekräftelse på anmälan du lämnat in. Polisen har skyldighet att ta emot brottsanmälan och vid behov skaffa en tolk. På basis av anmälan beslutar polisen om en förundersökning inleds. Polisen registrerar händelsernas gång i brottsanmälan samt parternas och vittnenas uppgifter. Uppgifterna från brottsanmälan registreras i utredningsprotokollet som senare bifogas till förundersökningsprotokollet. Utöver dig kan även den brottsmisstänkte se förundersökningsprotokollet.

Brottsanmälan tas ofta emot vid servicedisken på polisstationen. Ifall integriteten inte har beaktats tillräckligt kan du be om att få lämna din brottsanmälan i ett separat utrymme utan att utomstående hör ditt ärende. Om brottet inte kräver omedelbara åtgärder av polisen kan du också göra brottsanmälan elektroniskt via polisens webbsida **asiointi.poliisi.fi**.

Brott delas in i två grupper: brott som faller under allmänt åtal och målsägandebrott.

- Största delen av våldsbrotten faller **under allmänt åtal** som polisen kan undersöka trots att du som brottsoffer inte yrkar på straff för gärningspersonen. Åklagaren har rätt att åtala och kräva straff för gärningspersonen i rätten oberoende av offrets vilja. Nästan alla sexualbrott är exempelvis brott som faller under allmänt åtal, likaså lindrig misshandel som skett i nära relationer. Det har ingen betydelse om brottet har skett hemma, i annat privat utrymme eller på en offentlig plats.
- **Målsägandebrott** är brott som polisen undersöker och åklagaren åtalar endast om offret själv yrkar på straff för gärningspersonen. Till exempel är lindrig misshandel av en myndig person ett sådant brott, med undantag för våld som sker i nära relationer.

Ju fortare du gör brottsanmälan desto lättare är det för polisen att utreda brottet. Beroende på brottsrubriceringarna har brott enligt lagen olika preskriptionstider från två år uppåt. Till exempel preskriberas lindrig misshandel efter två år och misshandel efter fem år. Polisen måste ha tid att undersöka brottet och åklagaren måste utföra åtalsprövningen och väcka eventuellt åtal mot den brottsmisstänkte innan preskriptionstiden löper ut. Stämningen ska också delges den brottsmisstänkte.

Med tanke på rättsskyddet är det även viktigt att beakta att det reserveras minst ett års tid för dessa myndighetsåtgärder. Det är bra att vara beredd på att brottmålet kanske behandlas i tingsrätten först ett år eller längre efter att brottsanmälan gjorts. Behandlingen påskyndas vid vissa specifika brott om brottsoffret eller gärningspersonen är under 18 år eller om gärningspersonen är frihetsberövad.

Under utredningen av brottet frågar polisen om du yrkar på straff för gärningspersonen. Det är viktigt att observera att om du i det här skedet meddelar att du inte yrkar på straff, eller senare drar tillbaka ett yrkande som du redan har framställt, kan du förlora din rätt att yrka på straff senare. Detta sker även om det är fråga om brott som faller under allmänt åtal.

Åklagaren väcker inte alltid åtal trots att hen skulle ha rätt att göra det. Detta kallas för beslut om åtalseftergift. I sådana fall avslutas behandlingen av brottmålet där, med vissa undantag (se sidan 17). Brottsoffret har vanligtvis rätt att yrka på skadestånd av gärningspersonen. Yrkande om skadestånd kan framställas under samma rättegång där brottmålet behandlas. Du går även miste om denna möjlighet om åtal inte väcks. Separat yrkande om skadestånd i en civilrättsprocess kräver att du själv är mer aktiv.

I vissa fall kan polisens undersökningsledare eller åklagaren på framställning av denna besluta att ingen förundersökning förrättas eller att den påbörjade förundersökningen avbryts. Sådana orsaker kan till exempel vara brott för vilka inget strängare straff än böter kan förväntas och som bedömt som helhet anses vara uppenbart ringa, om brottsoffret inte har yrkanden i ärendet. I dessa situationer kan det dock hända att åklagaren inte väcker åtal i nästa skede av rättsprocessen.

Förundersökningen får efter att den har inletts avbrytas genom beslut av undersökningsledaren om det inte finns någon misstänkt för brottet och om ingen utredning i ärendet finns att tillgå.

Förundersökning

Polisen måste utföra en förundersökning då det finns orsak att misstänka att ett brott har skett. I förundersökningen utreds vad som har hänt, vilka parterna i målet är och vilka skador brottet vållat. Polisen förhör brottsparterna och eventuella vittnen samt samlar in annat bevismaterial. Förundersökningen och behandlingen av ärendet i tingsrätten sker huvudsakligen på den ort där brottet har begåtts. Om du bor långt från orten där brottet har begåtts kan polisen be om hjälp från polisstationen på din ort varmed du kan höras även där. Rättegången hålls dock nästan alltid på orten där brottet begåtts. Ett undantag kan till exempel vara ett brott som begåtts utomlands där parterna är bosatta i Finland. Då kan brottmålet utredas och behandlas i rätten på den brottsmisstänktes eller offrets bostadsort.

Förhör

Alla parter förhörs separat. I egenskap av brottsoffer kallas du målsägande. Polisen förhör dig antingen genast efter att brottsanmälan lämnats in eller så kallas du till förhör senare. Om tidpunkten för förhöret inte passar kan du avtala om en ny tid med den undersökande polisen. Förhör av minderåriga filmas ofta

och vid förhör av små barn kan man be att professionella inom rättspsykologin närvarar. Då kan offret undvika att delta i rättegången helt och hållet.

I fråga om sexualbrott (med undantag för sexuellt antastande och olovlig spridning av sexuell bild) eller människohandel, kan videoinspelning även göras i fråga om myndiga offer då det anses att ett personligt hörande av offret under rättegången kan äventyra offrets hälsa eller på annat sätt medföra betydande olägenhet. I praktiken förutsätter detta ett läkarutlåtande närmare rättegången. I förhörsskedet kan man be polisen beakta detta.

- Alla har rätt att bli förhörda på sitt eget modersmål. Polisen skaffar en tolk då behovet av en sådan anges samtidigt som man avtalar om tidpunkten för förhöret. Användning av tolk medför inga kostnader för offret.

Polisen inleder förhöret med att berätta om dina rättigheter och skyldigheter. Du kan be att en stödperson och/eller ett rättegångsbiträde närvarar (biträdet kan vara din advokat, ett offentligt rättsbiträde eller en annan jurist med tillstånd att verka som rättegångsbiträde). Stödpersonen kan inte blanda sig i förhöret men kan fungera som mentalt stöd i situationen. Du kan senare diskutera med stödpersonen då du repeterar anvisningarna från polisen. Biträdet kan under förhöret ställa frågor till dig om utredningen av ärendet och på annat sätt delta i förhöret om det krävs för bevakningen av dina rättigheter. Biträdet kan ge en så kallad avslutande utsaga då förundersökningen avslutas. Biträdet kan även be om komplettering av den redan utförda förundersökningen.

Om du vill kan du även be att ett förhörsvittne deltar. Med ett förhörsvittnes närvaro strävar man efter att säkerställa att förhöret sker opartiskt och tillförlitligt. Detta ger rättsskydd åt både personen som förhörs och åt personen som förhör. I praktiken fungerar en annan polis som förhörsvittne.

Vårdnadshavarna till minderåriga offer har rätt att närvara under förhöret om den brottsmisstänkte inte är vårdnadshavaren själv, annan vårdnadshavare till barnet eller annan nära släktning till barnet. Vårdnadshavarna kan inte vara närvarande under förhöret om de är målsägande eller vittnen i samma brottmål eller om närvaron på annat sätt kan antas påverka utredningen av brottet. Ett barn vågar kanske inte alltid berätta sanningsenligt och omfattande om det som skett då vårdnadshavarna är närvarande eftersom barnet kan vara rädd för

deras reaktion. Om vårdnadshavaren misstänks för brottet mot barnet utser man en intressebevakare för det minderåriga barnet som opartiskt bevakar barnets intresse i ärendet.

Vid förhöret och senare under rättegången måste man absolut tala sanning. I slutet av förhöret får du läsa eller så läser polisen högt din redogörelse. Läs eller lyssna på redogörelsen lugnt och omsorgsfullt. Var inte rädd för att be om korrigeringar eller preciseringar i texten om du upptäcker något som bör ändras. Skriv under redogörelsen sedan då nödvändiga ändringar har gjorts. Om du har ett biträde med dig under förhöret läser även biträdet igenom förhörsprotokollet. Biträdet kan be polisen korrigera eventuella fel eller göra preciseringar. Det är möjligt att göra kompletteringar och preciseringar till förhöret även senare antingen personligen eller till exempel per telefon bara polisen meddelas om detta så fort som möjligt efter förhöret.

Polisen ber om ditt tillstånd för att för din räkning beställa läkarintyget i fråga om brottmålet. Du besparas onödigt besvär och kostnader om du låter polisen sköta detta.

I vissa fall kan polisen tillsammans med dig bedöma om du är i behov av särskilt skydd. Då inverkar dina personliga egenskaper, omständigheter och brottets art. Det är inte fråga om skydd av den personliga tryggheten i den praktiska vardagen. För det ändamålet kan man fundera på andra lösningar. Genom särskilda skyddsåtgärder strävar man efter att skydda dig från onödigt lidande främst under förundersökningen och rättegången.

Skyddsåtgärder är till exempel att personen som förhör är av samma kön, att det är samma person som förhör vid alla förhör, att rättegången ordnas utan publik, att rättegångsprotokoll och offrets identitet sekretessbeläggs samt att mötet med gärningspersonen undviks under rättegången genom olika metoder. Brottsoffer i behov av särskilt skydd ska även hänvisas till stödtjänster. Polisen skickar en utvärdering via åklagaren till domstolen där nödvändiga skyddsåtgärder vidtas enligt domstolens prövning. Dessa åtgärder kan du även be om själv eller via ditt rättegångsbiträde eller din stödperson även om polisen inte har gjort någon egentlig bedömning av behovet av särskilt skydd.

I samband med undersökning av allvarligare brott mot liv, hälsa, frihet eller frid eller sexualbrott kan polisen fråga dig om du vill bli underrättat om den fängslade eller häktade har frigivits, rymt eller på annat sätt avlägsnat sig från fängelset. Du har rätt att bli underrättad om detta ifall det anses att den fängslades liv eller hälsa inte utsätts för fara. Begäran ska lämnas till polisen eller senast till

åklagaren som sedan vidareförmedlar informationen till domstolen. Om domstolen dömer den åtalade till ett ovillkorligt fängelsestraff vidareförmedlar domstolen informationen till Brottspåföljdsmyndigheten. Du ska ange post- eller e-postadressen dit du vill få meddelandet. Det är också viktigt att ange telefonnummer så att du snabbt kan nås i brådskande fall. Dylika situationer kan till exempel vara om den fängslade rymmer eller inte återkommer efter permission.

Du underrättas endast om den första permissionen. Därefter underrättas du inte längre separat om enskilda permissioner. Om du vet att dina uppgifter ändras eller om du vill ta tillbaka din begäran om att bli underrättad ska du själv meddela ändringarna till Brottspåföljdsmyndighetens verkställighetsenhet i Åbo taytantoonpanoyksikko.rise@om.fi.

Brottmål kan även behandlas på andra sätt än vid traditionella muntliga rättegångar. Det kan hända att man frågar om ditt samtycke till exempelvis medlingsförfarande (se medling i brotts- och tvisteärenden sida 45) eller att ärendet behandlas genom skriftligt förfarande (se skriftligt förfarande sida 26).

Vid lindrigare brott kan polisen fråga om du samtycker till strafforderförfarande varmed åklagaren ger en strafforder. I praktiken innebär det här att gärningspersonen får böter och ärendet behandlas inte i domstol. Om du vill yrka på skadestånd ska du observera att du då går miste om din möjlighet att yrka på skadestånd då brottmålet behandlas i domstol.

Skadestånd

Du har rätt att yrka på skadestånd av gärningspersonen för skador som vållats. Polisen frågar om dina yrkanden redan i samband med förhöret. Polisen frågar även om du vill att åklagaren ska framställa dina yrkanden under rättegången. Om du meddelar dina yrkanden och ber åklagaren framställa dem kan du få en separat skadeståndsblankett att fylla i. Där ska du specificera grunderna för och storleken på skadeståndet du yrkar.

Det är förståeligt om du i det här skedet inte ännu känner till alla kostnader och skador. Blanketten är riktgivande och du kan precisera den närmare rättegången. Alternativt kan du meddela att du kommer att yrka på skadestånd men att du meddelar om dessa närmare rättegången och framställer dem där själv eller via ditt rättegångsbiträde.

Våldsbrott är ofta förknippade med materiella och immateriella skador. Åklagaren kan framställa ditt yrkande på skadestånd för materiella skador som baseras på kvitton, expertutlåtanden eller på annat sätt motiverat yrkande, om du inte yrkar på andra skadestånd. Om du yrkar på skadestånd även för exempelvis sveda och värk eller psykiskt lidande är det svårt för åklagaren att motivera dem utan närmare utredning varmed åklagaren i allmänhet inte framställer dina skadeståndsyrkande alls.Tingsrätten informerar dig skriftligt om detta då behandlingen av ärendet i rättegången närmar sig. Då ska du framställa ditt yrkande på skadestånd i sin helhet antingen själv eller via ditt rättegångsbiträde. Du får tilläggsinformation om grunderna för immateriella skador av till exempel rättegångsbiträden som sköter brottmål eller från Brottsofferjouren. Du kan läsa mer om skadestånd på sidan 33.

Materiella skador är tydliga kostnader som brottet vållat och som påvisas med kvitton eller på annat sätt, till exempel läkarkostnader eller anskaffning av värkmediciner.

Immateriella skador är exempelvis fysisk smärta och värk samt psykiskt lidande och dessa är svårare att mäta i pengar. Vid definitionen av dessa beaktas rekommendationerna som delegationen för personskadeärenden gett.

Granska förundersökningsprotokollet

Som avslutning på undersökningen sammanställer polisen allt material till ett förundersökningsprotokoll och skickar det till åklagaren för åtalsprövning. Av protokollet framgår polisens uppfattning om brottsrubriceringen, de brottsmisstänkta och brottsoffren. Det innehåller bland annat parternas och eventuella vittnens namn och födelsetider (inte personbeteckningens slutdel), undersökningsanmälan, parternas och vittnenas registrerade förhör samt skriftliga bevis (till exempel fotografier och läkarutlåtanden). Både du och den brottsmisstänkte har rätt att avgiftsfritt få en kopia av förundersökningsprotokollet då det är klart.

Du kan beställa det smidigare via e-post. Vid behov kan du hämta det på polisstationen. Ifall du redan skaffat ett rättegångsbiträde kan hen beställa förundersökningsprotokollet år dig.

Ibland kan den brottsmisstänktes utlåtande skilja sig märkbart från ditt utlåtande. Den misstänkte är inte skyldig att tala sanning i förhöret eller hjälpa myndigheterna att reda ut ett sådant ärende där hen själv är misstänkt. Om du ännu vill precisera något eller till exempel kommentera den brottsmisstänktes påståenden har du möjlighet att ge en skriftlig avslutande utsaga innan förundersökningsprotokollet färdigställs. Den kan bifogas till förundersökningsprotokollet eller skickas separat till åklagaren. I det här skedet får förundersökningsprotokollet inte läsas av någon utomstående. Det är endast personer som är viktiga med tanke på behandlingen av brottmålet (till exempel åklagaren och rättegångsbiträdet) som får bekanta sig med det.

Förundersökningsprotokollet är offentligt först efter att det framlagts i domstolen eller då beslut om åtalseftergift fattats. Även då kan en del av förundersökningsprotokollet vara sekretessbelagt material.

Ibland framskrider inte brottmålet till åtalsprövning alls. Så gör man bland annat i målsägandebrott (till exempel vid lindrig misshandel av myndig person som inte har skett i en nära relation) om du som brottsoffer inte yrkar på straff för gärningspersonen.

I vissa fall kan förundersökningen även begränsas. I praktiken innebär det att behandlingen av ärendet i rättsprocessen avslutas där. Så är till exempel fallet om åklagaren inte väcker åtal, ifall brottet anses vara relativt ringa eller om det inte finns tillräckligt med bevis om brottet eller gärningspersonen. Huruvida brottet är ringa bedöms inte i förhållande till brottsoffret. Det bedöms i förhållande till vilka kostnader som undersökningen och eventuell behandling av brottmålet orsakar samhället i förhållande till ärendets art och eventuellt straff. I dessa fall får du ett beslut i saken. Ifall det uppdagas något nytt och betydelsefullt i ärendet kan det tas upp på nytt till prövning.

Åtalsprövning

Åtalsprövningen utförs av åklagaren som i egenskap av statlig myndighet ser till att brottet påförs straff enligt lagen. Efter att åklagaren har blivit förtrogen med förundersökningsprotokollet som hen fått av polisen beslutar åklagaren om brottsrubriceringen och väckande av åtal. Åklagaren är inte bunden vid polisens uppfattning om gärningspersonen och brottsrubriceringen. Åklagaren bedömer om det finns tillräckligt med bevis om brottet eller gärningspersonen eller om det är ett sådant brott att åtal måste väckas.

Ur brottsoffrets synvinkel är åklagaren en del av systemet som sörjer för brottsoffrets rättsskydd. Åklagarens främsta uppgift är att se till att brottet leder till ett straff som avses i lagen. Åklagaren koncentrerar sig alltså inte i första hand på offrets rättsskydd i till exempel skadeståndsärenden. Det är bra om offret har ett eget rättegångsbiträde särskilt då det är fråga om betydande skadeståndsyrkanden. Rättsbiträde behövs oftast då det är fråga om våldsbrott som är allvarligare än lindrigt brott.

Om åklagaren väcker åtal framskrider ärendet till tingsrätten antingen som skriftligt förfarande eller som muntlig rättegång, som kallas för huvudförhandling (se rättegång sidan 26). I regel ska åtal väckas då det finns sannolika skäl för att den misstänkte är skyldig till brottet. Åklagaren kan dock besluta att inte väcka åtal, till exempel om det inte finns tillräcklig bevisning för brottet, om brottet är ringa eller om förlikning uppnåtts (se medling i brott- och tvistemål sidan 45). Enligt lagen kan man inte väcka åtal för ett preskriberat brott.

Om åklagaren inte väcker åtal mot den brottsmisstänkte, dvs. fattar beslut om åtalseftergift, har du som målsägande enligt lagen rätt till subsidiär åtalsrätt. Du kan då själv föra ärendet till domstol för behandling. Detta förutsätter att du från första början yrkat på straff för den brottsmisstänkte. Det är viktigt att noggrant läsa igenom motiveringarna till åklagarens beslut innan du fattar beslut om att utnyttja din subsidiära åtalsrätt. Om åklagaren i egenskap av sakkunnig bedömer att till exempel bevisen inte räcker till för att döma den brottsmisstänkte är det bra om du grundligt överväger fallet tillsammans med en advokat eller ett annat rättegångsbiträde.

Om du använder din subsidiära åtalsrätt är det bra att beakta den ekonomiska risken. Rättegångskostnaderna, i huvudsak de egna och kostnaderna för motpartens biträden, ska i regel ersättas av den förlorande parten. I allmänhet täcker inte rättsskyddsförsäkringen situationer där åklagaren inte driver brottmålet. Innan du fattar det slutliga beslutet att gå vidare ska du åtminstone ta reda på till vilken del din rättsskyddsförsäkring eller statens rättshjälp, som ansöks från rättshjälpsbyrån, ersätter arvodet för ditt eget biträde.

Ifall du anser att åklagaren agerat fel då beslut om åtalseftergift fattades kan du även anföra klagan till riksåklagaren som har rätt att besluta att ärendet tas upp till behandling igen. I sådana fall kan åtalsprövningen utföras på nytt. I dessa situationer är det också nödvändigt med juridisk rådgivning och hjälp.

Tolkning och översättning av dokument

Språket i förundersökningen och rättegången är finska eller svenska. Samerna har rätt att använda sitt modersmål samiska. Personer med annat modersmål än finska, svenska eller samiska har rätt att använda sitt modersmål förutsatt att myndigheterna kan ordna tolkning på det språket. I övriga situationer har man rätt att använda det språk man kan. Tolkning ska även arrangeras då det på grund av sinnesdefekt eller talfel är nödvändigt. Kostnaderna för tolkningen som myndigheterna ordnar betalas med statliga medel.

Du kan be om en översättning av de mest centrala dokumenten eller av ett sammandrag av dessa. Dessa är till exempel den skriftliga bekräftelsen på brottsanmälan, eventuellt beslut om avslutande av förundersökningen eller åklagarens beslut om åtalseftergift, meddelande om tidpunkt och plats för rättegången samt de delar av domen som berör dig. I vissa fall kan översättningen även ske muntligt förutsatt att den inte kan anses försvaga ditt rättsskydd.

Behandling av brottmål i tingsrätten

Begäran om skriftligt yrkande

Då rättegången närmar sig är det möjligt att du per post eller som ett Suomi.fi -meddelande får en begäran att framställa ditt yrkande om skadestånd före rättegångsdagen. I brevet ombeds du specificerat ange alla dina yrkanden om skadestånd. Dina noggrant specificerade yrkanden på skadestånd ska skickas till tingsrättens kansli före det angivna datumet. Begäran kan även skickas som bilaga till den egentliga kallelsen till rättegången.

Kallelse till huvudförhandling av ärendet i domstol

Till huvudförhandlingen av brottmålet kallas förutom åklagaren och den åtalade även brottsoffret, dvs. målsägande, och i fråga om minderåriga även vårdnadshavaren. Man kallar även in eventuella vittnen som endast får närvara i salen under tiden de själva hörs. Till målsägandes kallelse bifogas vanligtvis stämningsansökan som utarbetats av åklagaren och av vilken framgår vilket brott den brottsmisstänkte åtalas för och hurdana yrkanden som kommer att framställas. Av kallelsen framgår även närvaroplikten: måste parterna närvara eller kan ärendet lösas på annat sätt.

Kallelsen om att närvara i rätten måste alltid följas om så anges i kallelsen. Om man uteblir från sammanträdet utan laga förhinder kan domstolen döma ut vitet och den kallade kan hämtas till rättegången av polisen. Detta gäller vanligtvis även brottsoffer i våldsbrott som man ofta vill höra för bevisningsändamål. Enligt lagen kallas även vittnen till rättegången under hot om vitespåföljd. En godkänd orsak, dvs. laga förhinder, är till exempel förhinder på grund av sjukdom som ska bevisas med läkarintyg.

Domstolen ska meddelas i ett så tidigt skede som möjligt om förhindret. Hörande av en person under 15 år i rättegången sker oftast genom att se en video från förhörssituationen. I vissa fall kan man dock kalla in unga över 12 år för att höras. Dylika situationer kan till exempel vara våldsbrott mellan ungdomar där gärningspersonen vid tidpunkten för brottet varit minst 15 år. Dessa situationer är dock sällsynta. Trots att du inte skulle behöva närvara vid rättegången har du på begäran rätt att få information om ärendets behandlingstid och behandlingsplats samt domen.

Vanligtvis får du kallelsen via posten senast några veckor innan rättegången. Man försäkrar sig om att kallelsen kommit fram genom att be dig skicka en skriftlig bekräftelse, dvs. ett undertecknat mottagningsbevis om kallelsen till tingsrätten. Tingsrättens stämningsman kan även delge dig kallelsen antingen genom att ringa, lämna en kontaktbegäran eller komma med den personligen. Du kan även ombes hämta kallelsen själv från tingsrätten.

Bekanta dig omsorgsfullt med pappren. Av kallelsen framgår domstol, datum för behandlingen av ärendet, klockslag och behandlingssal. Det är senast i det här skedet som du informeras om åklagaren inte framställer dina yrkanden på skadestånd. I sådana fall ombeds du framställa dem själv eller via ditt rättegångsbiträde.

I brevet du fått kan det alltså finnas två olika begäranden från tingsrätten som är bundna till datum:

- Begäran om att skicka det undertecknade mottagningsbeviset för kallelsen till rättegången
- Begäran att skicka ett separat skriftligt yrkande på skadestånd

Du har rätt att använda ditt eget modersmål i behandlingen av brottmålet. Tingsrätten skaffar en tolk om du meddelar behovet därav senast i det här skedet till tingsrätten.

Om du är förpliktigad att inställa dig i rätten har du rätt att få dagpenning samt ersättning för resekostnader och nödvändiga övernattningskostnader, förlorad inkomst samt eventuella kostnader för barnskötsel upp till ett visst högsta belopp. Resekostnaderna ersätts enligt det billigaste resesättet. Om behandlingen återkallas och du redan har hunnit infinna dig har du rätt till ovannämnda ersättningar.

Domaren ber dig under sammanträdet att muntligt berätta om kostnaderna som rättegången har medfört. Du kanske också måste fylla i en blankett på förhand där utgifterna specificeras. I slutet av rättegången får du antingen ett prepaid-kort som laddas med summan som ska betalas eller så betalas en ersättning senare till ditt konto. Ange alltså även ditt kontonummer på blanketten. Prepaid-kortet fungerar omedelbart som ett normalt betalningsmedel. Du kan även ansöka om resekostnader på förhand vid polisstationen på din egen ort till exempel då rättegången hålls på en annan ort. Du måste då visa den skriftliga kallelsen du fått till rättegången.

Kostnader för behandlingen av brottmålet och rättegångsbiträdet

Om du har yrkanden på skadestånd eller vill komplettera åklagarens uppfattning om beskrivningen av gärningen eller brottsrubriceringen ligger det i ditt eget intresse att du har ett eget rättegångsbiträde. Uppgiften kan skötas av ett offentligt rättsbiträde, en privat advokat eller annan jurist med tillstånd att verka som rättegångsbiträde som är van att arbeta med brottmål. Ibland är det bra att skaffa ett rättegångsbiträde redan i förundersökningsskedet, men helst senast då förundersökningen är klar.

Själva rättegången medför inga kostnader för offret i ärendet som åklagaren driver. I vissa fall kan kostnader närmast uppstå för rättegångsbiträdets eller vittnets arvode.

Varifrån får man ett rättegångsbiträde och vad kostar det?

Man kan fråga efter rättegångsbiträden från rättshjälpsbyrån samt från privata advokat- eller juristbyråer. Observera att du inte kan vara kund i samma byrå som motparten. Det är inte alltid offret som måste betala kostnaderna för rättegångsbiträdet. Dessa kan täckas med olika alternativ. Det är vanligt att kostnaderna ersätts via rättsskyddsförsäkringen. För små- eller medelinkomsttagare som inte har rättsskyddsförsäkring kan offentlig rättshjälp vara ett bra alternativ. I vissa våldsbrott kan staten ersätta kostnaderna för rättsbiträdet på basis av brottsrubriceringen eller offrets personliga omständigheter. Statskontoret kan även i vissa fall ersätta kostnader i efterhand. Dessa möjligheter klargörs närmare nedan.

Du kan kontakta Brottsofferjouren när du funderar över dessa möjligheter. Om du beslutar att använda dig av ett privat rättsbiträde kan biträdet ansöka om nödvändigt beslut för din del för att täcka kostnaderna.

Rättsskyddsförsäkring

Ifall du har hemförsäkring kan rättsskyddsförsäkring ingå i den. Försäkringen är vanligtvis den som i första hand täcker rättegångskostnaderna. Rättsskyddsförsäkringen kan även ingå i jordbrukets eller fackföreningarnas försäkringar. I sådana fall kan du använda vilken som helst privat advokat, offentligt rättsbiträde eller jurist med tillstånd att verka som rättegångsbiträde som ditt rättegångsbiträde. Det är bra att kontrollera dina rättsskyddsvillkor med ditt försäkringsbolag. En förutsättning för ersättning via försäkringen är vanligtvis alltid att du har yrkanden om skadestånd i brottmålet. En förutsättning kan även vara att ärendet är tvistigt, dvs. du och motparten har olika syn på det som skett eller på dina yrkanden.

Försäkringarna omfattas ofta av självrisk (cirka 15–20 procent av kostnaderna eller minst cirka 150–340 euro) som du själv måste betala. Om dina inkomster berättigar dig till en helt avgiftsfri rättshjälp kan du få rättshjälp för försäkringens självriskdel. Rättsskyddsförsäkringen täcker inte kostnaderna för biträdet under förundersökningen. Rättsskyddsförsäkringen har även ett högsta belopp vars överstigande del inte ersätts. Vanligtvis är beloppet cirka 8 500 euro. Summan baseras på uppgifter från år 2023.

Statens rättshjälp

Rättshjälp innebär att en medborgare kan få ett rättsbiträde, antingen helt eller delvis genom statliga medel, för att sköta juridiska ärenden. Rättshjälpen täcker alla juridiska ärenden – alltså inte enbart rättegången med tillhörande förberedelser.

Tillgången till rättshjälp påverkas av inkomster och förmögenhet (även makens/makans) samt ärendets art.

Det är vanligtvis låg- och medelinkomsttagare som kan få rättshjälp. I sådana fall betalas biträdets arvode, beroende på inkomsten, antingen delvis eller helt med statliga medel. Rättshjälp beviljas inte om den sökande har en rättsskyddsförsäkring som täcker ärendet.

Du kan ansöka om rättshjälp från vilken statlig rättshjälpsbyrå som helst. Där utreds din ekonomiska situation.

Det är smidigast att fylla i ansökan på nätet på adressen **asiointi.oikeus.fi/oikeusapu**

I rättshjälpen ingår bland annat rådgivning och assistans vid rättegången. Som biträde kan du välja ett offentligt rättsbiträde från statens rättshjälpsbyrå, en privat advokat eller annan jurist med tillstånd att verka som rättegångsbiträde. Ifall du använder privata tjänster sköter de om ansökan om rättshjälp varmed du inte behöver besöka rättshjälpsbyrån själv.

Rättshjälp kan du få i alla skeden av brottmål och i besöksförbudsärenden. Om du använder det offentliga rättsbiträdets tjänster kan du själv vända dig till rättshjälpsbyrån där din ekonomiska situation utreds. Du kan även själv göra en preliminär beräkning med hjälp av rättshjälpsräknaren om du är berättigad till rättshjälp. Räknaren finns på justitieministeriets webbsida **asiointi.oikeus.fi**. Beräkningen är riktgivande men den kan vara till hjälp då du beslutar om du ska använda privata eller offentliga tjänster.

Biträde med statliga medel – oberoende av inkomst

Om du har yrkanden i ärendet som åklagaren driver kan domstolen i vissa fall bevilja dig ett juridiskt biträde för förundersökningen och rättegången oberoende av dina inkomster. Detta är möjligt då det är fråga om sexualbrott eller våld som är allvarligare än lindrigt våld som begåtts av en närstående person. Om det är fråga om lindrig misshandel som begåtts i en nära relation är det ändå bra att säkerställa att du är berättigad till ett rättegångsbiträde som betalas med statliga medel. Lagen gäller även övrigt brott mot liv, hälsa eller frihet då man anser att det är motiverat med beaktande av brottets svårighetsgrad, dina personliga omständigheter, din ålder eller andra omständigheter. Rättegångsbiträdets arvode betalas då med statliga medel. Du kan vända dig till vilken som helst privat advokat, offentligt rättsbiträde eller annan jurist med tillstånd att verka som rättegångsbiträde. Biträdet sköter om förordnandet om biträde från domstolen. Domstolen kan bevilja ett biträde redan till förundersökningen även om du inte ännu beslutat om du framställer

Statskontorets ersättningar

Statskontoret kan i efterhand ersätta skäliga rättegångskostnader om personen som ansöker om ersättningen även beviljas andra ersättningar enligt brottsskadelagen från Statskontoret och om de anser att ett rättegångsbiträde har varit nödvändigt. Förutsättningen är att yrkandet om ersättning av rättegångskostnaderna och övriga skadestånd har framställts under rättegången till den brottsåtalade. Ersättningen som Statskontoret beviljar fastställs enligt brottsskadelagen. Statskontoret är således inte bundet vid domstolens eller försäkringsbolagets godkända timantal och faktureringspriser.

Vittnets arvode

Vittnet har rätt till dagpenning samt ersättning för direkta kostnader som rättegången medför. Dessa är till exempel rese- och inkvarteringskostnader samt förlorad inkomst. Vittnesarvodet betalas med statliga medel om vittnet har kallats in av åklagaren. Om du eller ditt rättegångsbiträde har kallat in vittnet kan du bli tvungen att betala vittnets arvode själv. Om domstolen ändå anser att det är viktigt att höra vittnet för avgörandet av brottmålet, kan arvodet betalas med statliga medel. Om du har beviljats rättshjälp eller ett rättegångsbiträde på statens bekostnad för behandlingen av brottmålet, betalas även vittnets arvode med statliga medel.

Rättegången

Skriftligt förfarande

Våldsbrott behandlas ofta muntligt. Skriftligt förfarande är ett alternativ till brottmålets muntliga huvudförhandling. I allvarliga våldsbrott är det inte möjligt. Vid skriftligt förfarande kan inget strängare straff än fängelse i högst ett år dömas ut. Samhällstjänststraff är även möjligt. Det är dock ovanligt att fängelsestraff på över sex månader utdöms utan muntlig huvudförhandling.

I skriftligt förfarande ordnas ingen muntlig huvudförhandling i domstolen och ingendera parten i brottmålet kallas till rätten. I skriftligt förfarande ges domen på basis av endast det skriftliga materialet i tingsrättens kansli. I skriftligt förfarande kan man även behandla offrets yrkande om skadestånd som baseras på brottet.

Förutsättningarna för skriftligt förfarande är bland annat att:

- Ett strängare straff än böter eller fängelse i högst två år inte föreskrivs för något enskilt brott som avses i åtalet.
- Du som brottsoffer har gett ditt samtycke till skriftligt förfarande i behandlingen av brottmålet.
- Den åtalade, dvs. svaranden, efter avslutad förundersökning erkänner gärningen som beskrivs i åklagarens åtal, avstår från sin rätt till muntlig behandling och samtycker till att ärendet avgörs genom skriftligt förfarande.
- Den åtalade var myndig då brottet begicks.

I ett skriftligt förfarande ligger som grund för domen de omständigheter som presenteras i åtalet, den åtalades erkännande, parternas eventuella skriftligt eller muntligt framställda protokollförda yrkanden, svar eller utsagor samt övrigt skriftligt material som skapats under behandlingen av ärendet. Om man i ärendet ska höra vittnen eller om man annars framställer motstridiga bevis är skriftligt förfarande inte möjligt. Det är inte heller möjligt då den åtalades modersmål är något annat än finska eller svenska.

Som straff kan böter, samhällstjänststraff eller högst ett års villkorligt eller ovillkorligt fängelsestraff utdömas. Tingsrätten underrättar parterna skriftligen på förhand om datumet för domens avkunnande.

Efter den avkunnade domen underrättar tingsrätten den åtalade och målsägan-den som framställt yrkanden om domen. Den som är missnöjd med domen kan i normal ordning söka ändring i hovrätten (se besvär över beslut sida 32).

Anvisningar för sökande av ändring medföljer som bilaga till domen.

Muntlig behandling i domstolen

Det är bra att förbereda sig inför rättegången. Diskutera på förhand om rättegångens förlopp med det egna rättegångsbiträdet eller till exempel Brottsofferjourens stödperson. Domstolsbehandlingen av brottmålet i tingsrätten inleds på den tidpunkt som du tidigare informerats om.

I regel anländer man till tingsrätten via en säkerhetskontroll. Tingsrätten har en infopunkt eller infotavla där du ser tidtabellerna för rättssammanträdena som behandlas. Information om rättssalarna finns ofta också invid dörren till salarna. Den åtalade personens namn finns vanligtvis på listan. Då sammanträdet börjar kallas parterna in till salen från väntrummet.

Om du inte vill möta den brottsåtalade kan du för att undvika kontakt be om ett separat utrymme eller rum medan du väntar. Du kan på förhand förhandla om möjligheten att undvika ett möte med den åtalade även under sammanträdet. Du kan närvara enbart då du själv ska höras och den åtalade avlägsnas från salen under tiden eller så kan du sitta bakom en skärm eller spegelglas under hela sammanträdet. Fast den åtalade avlägsnas från salen stannar hens biträde kvar och man ordnar så att den åtalade har möjlighet att höra din utsaga. Domstolen sköter om arrangemangen kring avgörandet.

Rättegången framskrider enligt eget mönster. Meddelad tidtabell är alltid riktgivande. Man får inte avlägsna sig från rätten utan tillstånd av tingsrättens ordförande. Behandlingen i rättegången sker muntligt och man strävar efter ett avgörande i ärendet under ett sammanträde. Det lönar sig alltså att vara förberedd på att vänta. Ibland kan behandlingen av ärenden ta hela dagen och fortsätta efter tjänstetid. Ibland reserveras det flera dagar direkt för behand-

lingen av ett ärende. För att påskynda behandlingstiden kan tingsrätterna kalla in parter från flera brottmål till samma sammanträdessal på samma tidpunkt. Om något av sammanträdena måste inhiberas kan följande påbörjas omedelbart. Om inget sammanträde inhiberas behandlas varje ärende separat i tur och ordning.

De finländska sakliga och formella rättegångarna avviker märkbart från uppfattningen som de amerikanska tv-programmen skapat. I rättegången behandlas endast de brottmål där åtal väckts. Övriga konflikter eller parters levnadssätt hör inte hemma i en rättssal.

Det är bra att observera att trots att offret och vittnet är skyldiga att tala sanning är inte den brottsåtalade det. Åklagarens uppgift är att bevisa brottet och dess gärningsperson. Den åtalade behöver inte hjälpa åklagaren i detta. Den åtalade kan förminska det som skett, i strid med sanningen förneka gärningen eller sträva efter att lägga ansvaret för det som skett på någon annan, till exempel offret. Det minskar dock inte betydelsen av offrets berättelse. Alla med tanke på ärendets behandling viktiga närvarande personer känner till situationen. Det är även bra att veta att man i rättegången endast kan döma personer mot vilka åtal har väckts. Om du går till sammanträdet endast i egenskap av offer kan du inte komma dömd därifrån.

Närvarande vid sammanträdet

Vid behandlingen av brottmål leds rättegången av en ordförande som är en lagfaren domare. Största delen av brottmålen handläggs och avgörs av en domare. De allvarligaste ärendena behandlas av en domare och nämndemän (=lekmannadomare). I vissa särskilt krävande situationer deltar två eller rentav tre lagfarna domare.

I brottsrättegångar utgörs parterna av brottsoffret, dvs. målsäganden, den brottsåtalade, dvs. svaranden, och åklagaren. Den allmänna åklagaren framställer åtalet i fråga om den åtalade. För att reda ut fallet i rätten kan man även höra vittnen och experter. De kallas in i salen endast under tiden

då de ger sitt vittnesmål eller sin utsago. Dessutom kan parternas eventuella rättegångsbiträden, målsägandes stödperson, eventuella tolkar samt minderåriga parters föräldrar eller intressebevakare vara närvarande.

Rättegångarna är vanligtvis offentliga vilket innebär att vem som helst kan närvara. Domstolen kan dock i vissa fall på begäran besluta att ärendet behandlas bakom stängda dörrar. I sådana fall får ingen utomstående närvara i rättssalen då ärendet behandlas. Även rättegångsdokument och domen kan vid behov till vissa delar bedömas vara konfidentiella. Man kan även bestämma att din identitet ska vara konfidentiell. Typiska dylika ärenden är sexualbrott. Om du vill att ditt ärende ska behandlas bakom stängda dörrar är det bra att be om detta före rättegångsdagen, men senast då rättegången börjar. Trots att brottmålet skulle behandlas utan publik har biträdet, stödpersonen, tolken, den minderårigas föräldrar och intressebevakare rätt att närvara under rättegången.

Egentlig behandling av ärendet

Rättegången följer en särskild behandlingsordning. Alldeles i början säkerställer ordförande att alla vid vite inkallade personer närvarar i rättegången. Om alla inte är närvarande kan ärendet ändå i vissa fall behandlas åtminstone till vissa delar om de kallade har underrättats om detta i förväg. Ifall inte alla väsentliga parter närvarar kan man vara tvungen att flytta sammanträdet till en annan tidpunkt. Efter säkerställandet av de kallades närvaro avlägsnas alla närvarande vittnen och experter från salen för att invänta sin egen tur att vittna eller ge sin utsago.

I vissa fall kan man be om en undersökning av sinnestillståndet hos den åtalade. Syftet med undersökningen är att utreda om den brottsåtalade har förstått följderna av sin gärning, dvs. var hen helt eller delvis tillräknelig vid tidpunkten för brottet. En helt otillräknelig person kan inte dömas för brottet. Domstolen beslutar om utförandet av undersökningen. Ibland utförs en undersökning av sinnestillståndet redan innan rättegången, men oftast ber man om den under själva rättegången.

Undersökningen av sinnestillståndet sker på ett psykiatriskt sjukhus. På basis av den undersöker man om den åtalade har kunnat förstå följderna av sin gärning, dvs. om hen är helt eller delvis tillräknelig. Det kan ta flera månader att göra undersökningen. Rättegången avbryts medan undersökningen utförs.

Brottmålets behandlingsordning i rättegången

- Först framställer åklagaren sina yrkanden mot den åtalade och motiverar dem.
- Offret, dvs. målsäganden, eller offrets rättegångsbiträde, kan förena sig med åklagarens straffyrkande eller framställa sina straff- och skadeståndsyrkanden.
- Den åtalade, dvs. svaranden, eller dennes rättegångsbiträde antingen medger eller bestrider den gärning som åklagaren påstår och tar ställning till eventuella skadeståndsyrkanden.
- Åklagaren och målsägande eller dennes rättegångsbiträde motiverar sin ställning ytterligare och svaranden uttalar sin egen syn på det framställda ärendet. Målsäganden eller dennes rättegångsbiträde berättar vad offrets skadeståndsyrkanden grundar sig på och hur man kommit fram till ett visst skadeståndsbelopp. Allas berättelser spelas in.
- Därefter tar man emot de skriftliga bevisen och utsagorna. Därefter hör man målsäganden och den åtalade. Sedan hör man vittnen och sakkunniga.
    - Allas berättelser spelas in på video.Alla ombeds berätta fritt och så noggrant som möjligt om händelsernas förlopp och om följderna av brottet. Därefter kan åklagaren, ordföranden eller parterna i brottet ställa preci-serande frågor.
    - I en muntlig behandling inverkar de fakta som muntligen lyfts fram under själva rättegången på avgörandet i ärendet.
    - Vittnena och de sakkunniga ombeds avge en försäkran före de vittnar. Det är inte brukligt att be om försäkran av målsägande, dvs. offren, men de kan bli påminda om skyldigheten att hålla sig till sanningen.

- Målsägande och vittnet får inte läsa sin berättelse direkt ur förundersökningsprotokollet eller annat dokument. Som stöd för minnet kan man ha korta anteckningar till pappers för att underlätta att berättelsen framskrider konsekvent. Om du inte har ett biträde som framställer dina yrkanden på skadestånd kan du läsa den delen direkt från dina papper.

- I den avslutande utsagan framställer parterna sina uppfattningar om bevisen som framställts under rättegången och hur ärendet enligt dem borde avgöras. Först i tur är åklagaren, sedan offret eller dennes rättegångsbiträde och därefter den åtalade eller dennes rättegångsbiträde.
- Därefter stannar domarna kvar för att begrunda hur brottmålet ska avgöras och sammanträdessalen töms.
- Domen och beslutet om skadeståndet ges antingen samma dag eller så får man den senare på meddelad tidpunkt från domstolens kansli. Den kan hämtas därifrån eller så skickas den till rättegångsbiträdet. Den kan även fås per e-post på begäran. Då är det viktigt att komma ihåg att lämna e-postadressen till vilken domen kan skickas. I samband med domen ges anvisningar för sökande av ändring, dvs. hur man går till väga om parterna vill överklaga avgörandet till hovrätten.
    - Rättegångarnas och domstolens avgöranden är offentliga om inte domstolen bestämmer att avgörandet till vissa delar ska vara konfidentiellt. Dokument som framställs i rättegången, såsom förundersökningsprotokoll med bilagor, är i princip offentliga efter rättegången.

Vittnets försäkran: Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete att jag ska vittna och säga hela sanningen i denna sak, utan att förtiga, lägga till eller ändra någonting.

Besvär över beslut

Om målsägande, den dömde eller åklagaren är missnöjda med tingsrättens dom kan de besvära sig över den till hovrätten. Om parterna inte besvärar sig över domen kvarstår den, dvs. domen vinner laga kraft. Missnöje om domen måste anmälas inom sju dygn från att domen avkunnades, dvs. under tjänstetid senast motsvarande veckodag den därpå följande veckan. Tidsfristen för anförande av besvär är 30 dagar från det att domen avkunnats eller meddelats. Även ändringssökandens motpart kan anföra besvär över tingsrättens dom även om motparten inte ursprungligen anmälde sitt missnöje. Då talar man om motbesvär. Motbesvär ska anföras inom två veckor från utgången av besvärstiden för den ursprungliga ändringssökanden. Parterna kan kontrollera med tingsrättens ändringskansli sju dagar efter att domen avkunnats om de övriga parterna har lämnat in en missnöjesanmälan.

Vid lindrigare brott måste parterna först ansöka om tillstånd för fortsatt handläggning från hovrätten. I praktiken kan det vara osäkert i fråga om tillståndet för fortsatt handläggning för offrets eller åklagarens del ifall den åtalade inte har dömts till flera månaders villkorligt eller ovillkorligt fängelsestraff.

I besvärsskriften anmäler ändringssökanden på vilka grunder hen är missnöjd med domen och hur hen vill att den ändras. Det är vanligt att ärendet behandlas i hovrätten cirka ett år efter tingsrättens dom. Om ditt vittnesmål i tingsrätten har spelats in behöver du i regel inte mera höras i hovrätten. Behandlingsordningen upprepas enligt samma mönster som i tingsrättens sammanträde. I hovrätten finns inga nämndemän, dvs. lekmannadomare. Ärendet avgörs endast av lagfarna domare. Domen ges vanligtvis skriftligen från hovrättens kansli på en separat meddelad tidpunkt.

Parterna kan ännu söka ändring i hovrättens avgörande från högsta domstolen ifall högsta domstolen beviljar besvärstillstånd. Besvärstillstånd beviljas sällan. Högsta domstolen är en så kallad prejudikatsdomstol som främst behandlar sådana ärenden som lagen inte ger ett klart svar på. Högsta domstolens beslut bildar rättsregler på basis av vilka motsvarande ärenden avgörs i de lägre rättsinstanserna.

Yrkande på skadestånd

Gärningspersonen är skyldig att ersätta skadorna hen vållat. Om du ber åklagaren driva dina yrkanden på skadestånd i rättegången ska du framställa dina yrkanden på skadestånd åtminstone preliminärt i polisens förundersökning.

Om du ber åklagaren driva dina yrkanden på skadestånd i rättegången ska du framställa dina yrkanden på skadestånd åtminstone preliminärt i polisens förundersökning.

Våldsbrott är ofta förknippade med skadeståndsyrkanden för så kallade immateriella skador, såsom sveda och värk. Det är svårt att motivera dessa för någon annans del så det är vanligt att åklagaren inte driver dina skadeståndsyrkanden. Du måste alltså själv närvara och berätta om dina yrkanden.

Motiverade och detaljerade skadeståndsyrkanden ska skriftligen lämnas till domstolen innan rättegången. De ska senast framställas vid rättegången.

Man kan yrka på skadestånd med ränta av gärningspersonen. Det är viktigt att du har sparat alla kvitton över dina kostnader. Det är enklare att motivera kostnaderna med kvitton. Även en sakkunnigs bedömning av det ekonomiska värdet på de personliga sakerna (till exempel mobiltelefon eller glasögon) som skadades i samband med misshandeln är ett bra verifikat på skadans storlek. Om du inte skaffar ett biträde till rättegången är det ändå bra att säkerställa rätten till skadestånd av en sakkunnig, till exempel via Brottsofferjourens avgiftsfria Juridiska telefonrådgivning.

Möjligheterna att få ersättning varierar så de måste utredas från fall till fall. I första hand är det gärningspersonen som ansvarar för ersättningarna. I domen kan gärningspersonens ersättningsskyldighet fastställas varmed ersättningen är utsökningsbar som sådan. Ersättningar kan även erhållas från bland annat Statskontoret, försäkringsbolaget eller Fpa.

Man kan även komma överens om betalningen av skadeståndet med gärningspersonen i en frivillig medling eller efter rättegången eller så kan man överlåta indrivningen av skadeståndet till utmätningsmannen. Ansökan om utsökning görs i första hand elektroniskt till utmätningsmannen på den brottsdömdas bonings- eller hemort (**asiointi.oikeus.fi/ulosotto**). Ansökan om utsökning ska förnyas periodvis. Du får ytterligare information från utsökningsverket på din ort.

De vanligaste grunderna för yrkande på skadestånd i våldsbrott är:

- vårdkostnader för skador och sjukdomar samt kostnader för psykisk vård
- fysisk sveda och värk
- annat tillfälligt men (till exempel psykiska men och fysiska skador)
- psykiskt lidande
- bestående fysiskt men (till exempel kosmetiskt men eller invaliditet)
- skador på egendom (till exempel glasögon eller kläder)
- förlorad arbetsinkomst på grund av arbetsoförmåga
- resekostnader
- försäkringarnas självriskandel
- rättegångskostnader
- vid dödsfall bland annat för begravningskostnader och förlust av underhåll

Ersättningar som betalas med statliga medel

I våldsbrott är det vanligt att skadestånd ansöks direkt från Statskontoret även om man inte har försökt indriva skadeståndet av den brottsdömda först. I regel kan du bara få skadestånd då du gjort en brottsanmälan för brottet och yrkat på skadestånd av gärningspersonen i rätten.

Om brottmålet är ouppklarat, om man inte fått fast gärningspersonen eller om ärendet på grund av andra orsaker inte har behandlats i rätten (till exempel om gärningspersonen var under 15 år när brottet begicks) kan du ansöka om skadestånd från Statskontoret utan domstolsbeslut. Om skadestånd har avtalats vid medling i brott- och tvistemål och den ersättningsskyldige inte betalar ersättningen, kan du ansöka om ersättning hos Statskontoret (sidan 46). I denna situation behöver du lämna in en utredning till Statskontoret som bilaga till ansökan, till exempel brottsanmälan som gjorts till polisen, läkarutlåtanden och kvitton på kostnader.

Statskontoret kan betala skadestånd enligt brottsskadelagen huvudsakligen i brott mot liv och hälsa samt frihet. Rättsregistercentralen indriver skadeståndet som betalats till dig av den brottsdömda. Statskontoret kan avvika från domstolens avgöranden i vissa fall och skadestånden omfattas av maximibelopp.

Rätten till skadestånd som betalas med statliga medel är sekundär. Ersättningen som du har fått eller kommer att få enligt annan lag eller försäkring dras av från den. Ersättningen som gärningspersonen redan har betalat åt dig dras också av.

Ansökningsblanketten kan fyllas i elektroniskt på Statskontorets webbplats (**valtiokonttori.fi**). Om det inte är möjligt att fylla i ansökan elektroniskt ska man kontakta Statskontorets kundbetjäning på adressen **rikosvahingot@valtiokonttori.fi**. Till ansökan bifogas domstolens dom. Ifall avgörandet inte finns tillhanda bifogas polisens förundersökningsprotokoll eller annan tillförlitlig utredning över händelseförloppet och skadornas storlek samt läkarintyg och kvitton. Om du har ett rättegångsbiträde kan du be hen fylla i Statskontorets ansökan eller be om hjälp av Brottsofferjouren.

Statskontoret betalar inte räntor eller högre ersättningar än det som rätten bestämt om det inte är fråga om en kostnad eller skada som uppdagats först efter avkunnad dom. Ett bestående men kan till exempel vara möjligt att bedöma först efter domen. Då ärendet har behandlats i domstolen har du tre år på dig att ansöka om skadestånd från och med rättens lagakraftvunna avgörande. Ifall ärendet inte har behandlats i domstol ska skadestånd ansökas inom tio år från och med datumet för brottsgärningen.

Statskontorets behandlingstider är cirka sex till åtta månader. För skadestånd beviljade av Statskontoret görs ett grundavdrag som var 220 euro för brott som skett år 2020. Grundavdragets belopp beror på året då brottet begicks och beloppet granskas var tredje år. Ifall Statskontoret inte har betalat alla skadestånd som domstolen bestämt eller om du inte erhållit ersättning från annat håll kan du lägga slutsumman till indrivning via utmätning av gärningspersonen. Om du är missnöjd med Statskontorets ersättningsbeslut kan du besvära dig till försäkringsdomstolen.

Ersättningar betalas huvudsakligen för personskador som i regel är:

- Sveda och värk samt andra tillfälliga men
- Bestående men (även kosmetiska men)
- Lidande
  - I huvudsak brott mot friheten, försök till personbrott, grov misshandel eller försök till dessa och sexualbrott
- Nödvändiga sjukvårdskostnader och övriga nödvändiga kostnader som skadan medfört
  - Medicinsk rehabilitering som är direkt relaterad till sjukvården
- Förlorad inkomst på grund av arbetsoförmåga samt för lönen som arbetsgivaren betalar
- Kläder och vanliga bruksföremål såsom glasögon, tandproteser, armbandsur och mobiltelefon som i samband med personskadan eller vårdåtgärderna har skadats
- Rättegångskostnader upp till ett skäligt belopp
- Kostnader för ersättningsansökan (för de som fått beslut om rättshjälp och rättegångsbiträde för offret)
- Ersättningar för närstående (till exempel minderårigas föräldrar, make/maka, sambo eller annan person i motsvarande position)
  - Nödvändiga kostnader för vård av personen som lidit av skadan och förlorad inkomst på grund av frånvaro från arbetet
  - Ersättning kan även utbetalas för rättegångs- och ansökningskostnader

För dödsfall kan man ersätta:

- Begravningskostnader till ett rimligt belopp
  - Kista, gravplats, gravsten, minnesstund, dödsannons
- Rimliga kostnader i samband med begravningen
  - Den avlidnes föräldrar, barn, make/maka samt annan person som står den avlidne särskilt nära och som kan jämställas med dessa
  - Resekostnader, blomsterarrangemang, sorgkläder
- Förlust av underhåll
  - Personer som är berättigade till underhåll eller underhållsstöd eller personer som i övrigt var beroende av den avlidne

- En närståendes personskada
  - Den avlidnes föräldrar, barn, make/maka samt annan person som stod den avlidne särskilt nära och som kan jämställas med dessa
  - Nödvändiga sjukvårdskostnader och andra nödvändiga utgifter
  - Medicinsk rehabilitering som är direkt relaterad till sjukvården
  - Inkomstbortfall
- Rättegångs- och ansökningskostnader

Statskontoret kan ersätta brottsskador som skett utomlands under vissa förutsättningar:

- Ersättning kan endast betalas för personskada och lidande.
- Brottsoffrets hemort vid tidpunkten för brottet är Finland och offrets vistelse utomlands har berott på studier, arbete eller därmed jämförbara orsaker.
- Dessutom kan ersättning enligt prövning fås med beaktande av brottets nära anknytning till Finland, det nära förhållandet mellan gärningspersonen och brottsoffret, skadans art samt den skadelidandes möjligheter att få ersättning från annat håll.

Om en person bosatt i Finland fallit offer för våldsbrott i en annan medlemsstat inom EU kan personen lämna in ansökan om ersättning till myndigheterna i staten hen är bosatt i (i Finland till Statskontoret) på finska eller svenska.

Statskontoret tar hand om översättningskostnader, rådgivning och vidareförmedling av ansökan. Ersättningen beviljas på basis av lagstiftningen om ersättning av brottsskador i det land där brottet begåtts och den betalas av den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium brottet har begåtts.

Besöksförbud

Om du fruktar för din egen säkerhet kan du ansöka om besöksförbud för att skydda dig själv och/eller dina barn mot personen som hotar dig. Besöksförbud innebär att man för att skydda ditt liv, din hälsa, din frihet eller frid eller för att hindra trakasserier kan förbjuda en annan person att kontakta dig eller närma sig dig på något sätt.

Besöksförbud kan begäras av vem som helst som av grundad anledning känner sig hotad eller trakasserad. Genom besöksförbud strävar man efter att trygga den skyddade personens vardag inom den närmsta framtiden, inte att straffa brott som redan begåtts. Dessa ska man göra en separat brottsanmälan för som man kan behandla som brottmål och som man sedan kan döma ett sakenligt straff för. Typiska fall där man kan ansöka om besöksförbud är före detta makens/makans eller sambons hotelser eller trakasserier samt situationer där ett myndigt barn försöker pressa en äldre förälder på pengar eller misshandlar denna.

Besöksförbud kan även meddelas då personen som skyddas och personen som meddelas besöksförbudet bor i samma bostad. Även åklagaren, polisen och socialmyndigheterna kan ansöka om besöksförbud om den som ska skyddas av någon orsak inte kan själv.

Ansökan om besöksförbud

Vanligtvis ansöker man om besöksförbud via tingsrätten. Ifall ärendet behandlas i rättegång kommer det vanligtvis till behandling inom några veckor.

Vid behov kan polisen även meddela om ett tillfälligt besöksförbud som genast träder i kraft. Då framskrider meddelandet om besöksförbud utan dröjsmål till tingsrätten för undersökning. Polisen meddelar tillfälliga besöksförbud i regel endast i akuta fall och vanligtvis då personen som meddelas besöksförbud omhändertagits av polisen. I sådana fall ska besöksförbudet ännu behandlas i tingsrätten. Ett tillfälligt besöksförbud är i kraft tills tingsrätten behandlar ärendet.

Det är viktigt att du genast antecknar händelserna och samlar in alla eventuella bevis samt vittnens kontaktuppgifter som stöd till din ansökan om besöksförbud. En eventuell brottsanmälan gällande våld, hot eller brott mot friheten stöder även ansökan om besöksförbud. Dock behöver brottet inte ännu ha begåtts för att man ska kunna ansöka om besöksförbud. Det räcker med en motiverad orsak att anta att du kan falla offer för ovannämnda brott. Tröskeln för att meddela besöksförbud inom familjen är dock högre än detta.

Bra skriftliga bevis är:

- eventuell brottsanmälan
- läkarintyg
- kopior av sjukjournalen
- socialmyndigheternas registreringar
- skyddshemmets registreringar
- brev, e-post, sms eller övriga meddelanden
- antecknade samtal och uppringningar: antalet samtal, tidpunkter och innehåll

Ansökan finns på webbsidan **oikeus.fi**

Vid behandlingen av besöksförbudsärendet är det av betydelse hur omsorgsfullt du har fyllt i din ansökan. Du kan be ditt rättegångsbiträde eller Brottsofferjouren om hjälp med att fylla i ansökan.

Ifall du inte tar hjälp av sakkunniga då du fyller i din ansökan kan du kontrollera att du fått med all nödvändig information genom att svara på frågorna nedan:

- Vad har hänt? Beskriv helheten.
- Vem upplever du att hotar eller trakasserar dig?
- Vilken form av hotelser eller trakasserier har du fallit offer för?
  - Har det förekommit våld? Beskriv hur det har varit.
  - Har du kontaktats per telefon, e-post eller meddelanden?
  - Vad har ingått i dessa kontaktförsök?
  - Har du sparat meddelanden?

- Blir du förföljd?
  - Hur ofta? Var? När?
- Hur länge har situationen pågått?
- Hur ofta har trakasserierna, förföljelsen eller våldet skett?
  - Cirka 5 gånger, tiotals gånger, hundratals?
  - Hur ofta upprepas det? Dagligen, varje vecka, månatligen?
- Har du gjort en brottsanmälan eller på annat sätt varit i kontakt med myndigheterna i ärendet?
  - Har du varit tvungen att kalla på polis i situationerna?
- Har du besökt läkare?
  - Har du läkarintyg eller möjlighet att få ett vid behov?
- Har du vidtagit andra åtgärder för att få trakasserierna eller hotelserna att upphöra?
- Har någon sett situationerna som du hänvisar till?
- Har till exempel dina grannar hört eller sett våldsamma situationer eller hotelser?
- Har dina eventuella barn varit med vid situationerna?
- Vilken är din uppfattning om fortsatta trakasserier eller hot om brott i framtiden?
- Är du rädd?
  - Vad är du rädd att händer ifall besöksförbudet inte meddelas?
  - Hur inverkar situationen på det vanliga livet? Kan du röra dig normalt? Kan du vara på din arbets- eller studieplats, dina fritidsintressen, barnens skola eller dagvård?
  - Hur påverkar situationen ditt välmående? Sover du? Äter du? Kan du koncentrera dig?
- Om du ansöker om utvidgat besöksförbud, berätta vilka platser du känner dig otrygg på?
  - Fundera åtminstone över dessa: hemmet, fritidsbostaden, arbets- eller studieplatsen, barnens skola eller dagvårdsplats, hobbyplatser, närområdets service, en nära väns eller släktingars hem?
- Söker du skydd för dig själv eller eventuellt även för dina minderåriga barn?

Besöksförbudets innehåll

Man kan ansöka om normalt besöksförbud, utvidgat besöksförbud eller besöksförbud avseende gemensam bostad.

- Personen som meddelats normalt besöksförbud får inte träffa personen som skyddas eller på annat sätt kontakta eller försöka kontakta denna. Det är också förbjudet att följa efter och iaktta personen som ska skyddas.
- Utvidgat besöksförbud innebär även att vistelse på ett visst område är förbjuden, till exempel i närheten av den skyddade personens stadigvarande bostad, fritidsbostad, arbetsplats eller ett annat i domstolsbeslutet separat angivet ställe. Observera att om du har flyttat till hemlig adress ger meddelandet om utvidgat besöksförbud indikationer om var du bor åt personen som meddelas besöksförbud. I sådana fall kan det vara bättre att ansöka om normalt besöksförbud.
- Ett tekniskt övervakat besöksförbud kan i allvarliga hotsituationer effektiviseras genom utvidgat besöksförbud. Utvidgat besöksförbud kan meddelas på begäran av en anhållningsberättigad tjänsteman om det är nödvändigt för att bekämpa brott mot liv, hälsa och frihet. Ett tekniskt övervakat besöksförbud gäller alltså inte bekämpande av brott som gäller frid eller trakasserier. I praktiken får den som meddelas besöksförbud ett tekniskt övervakningsband och personen ska bära med sig en lokaliseringstelefon genom vilken Brottspåföljdsmyndigheten övervakar att förbudet iakttas. Också den som skyddas med förbudet kan få ett separat alarm som reagerar om personen som meddelats besöksförbud rör sig på förbjudet område.
- Besöksförbud avseende gemensam bostad kan ansökas om ni bor i samma hushåll. Personen som meddelats besöksförbud måste avlägsna sig från den gemensamma bostaden och inte återvända dit. Personen får heller inte träffa eller på annat sätt kontakta personen som skyddas. Det är även förbjudet att följa efter och iaktta personen som ska skyddas. Besöksförbud avseende gemensam bostad kan även meddelas som utvidgat för att omfatta vistelse på viss annan plats, till exempel i närheten av den gemensamma bostaden.
  - Besöksförbud avseende gemensam bostad omfattar inte parternas ekonomiska skyldigheter (till exempel betalning av hyran), bostadens ägar- eller hyresförhållande eller fördelningen av hemmets lösa egendom. Meddelandet om besöksförbud har heller inga rättsliga konsekvenser gällande vårdnaden av gemensamma barn, umgängesrätt eller underhåll. Man ska avtala separat om umgängesrätten som gäller barnen.

- Besöksförbud avseende gemensam bostad kan endast meddelas i syfte att avvärja brott eller hot mot liv, hälsa eller frihet, inte om det är fråga om brott mot frid eller trakasserier.
- Eftersom skyldigheten att avlägsna sig från sitt eget hem innebär ett striktare ingripande i personens rättigheter än ett normalt besöksförbud, förutsätts det för besöksförbud avseende gemensam bostad större sannolikhet att personen som meddelas besöksförbud utan meddelande om besöksförbud ska göra sig skyldig till ovannämnda brott.

Besöksförbudet hindrar inte kontakt som sker på sakliga grunder. Trots förbudet är det tillåtet att ta kontakt till exempel när ett gemensamt barn plötsligt insjuknar. Situationer som kan förutses ska beaktas redan i beslutet om besöksförbud, till exempel i fråga om umgänge med barn och avvittring av egendom.

Besöksförbudets giltighet

Besöksförbudet är i kraft under den tid som tingsrätten har fastställt, dock högst i ett år. Ett tekniskt övervakat besöksförbud kan meddelas för högst sex månader. Besöksförbud avseende gemensam bostad kan meddelas för högst tre månader. Giltigheten avgörs från fall till fall.

Vid behov kan förbudet förlängas genom ansökan från tingsrätten och vid behov redan innan det föregående förbudet upphör. Ett normalt och utvidgat besöksförbud kan förnyas för högst två år. Besöksförbud avseende gemensam bostad och tekniskt övervakat besöksförbud kan förnyas för högst tre månader.

Behandling av besöksförbud i rätten

Ansökan om besöksförbud behandlas som brådskande i tingsrätten. Ärendet behandlas i rättegång på samma sätt som ett brottmål. Där går man igenom utredningen av ärendet samt hör båda parterna och vittnen. Åklagaren är inte närvarande i dessa rättegångar vilket innebär att du förväntas vara mer aktiv i framställningen av ärendet än i en brottsrättegång.

Meddelande om besöksförbud grundar sig på omständigheterna, den egna upplevelsen av hot samt eventuella skriftliga bevis och vittnenas berättelser. En

våldsgärning kan anses som vägande grund men utgör inte en förutsättning för besöksförbud. Även trakasserier eller hot mot en person i hemmet, på arbetsplatsen eller på offentliga platser kan utgöra en tillräcklig grund för meddelande om besöksförbud. Tingsrätten kan avgöra ärendet gällande besöksförbudet trots att personen som omfattas av besöksförbudet vägrar infinna sig i rätten. Som sökande av förbudet måste du närvara.

Besöksförbudet träder i kraft omedelbart efter att det har fastställts oberoende av om det överklagas till hovrätten. Brott mot besöksförbud kan dock inte straffas innan myndigheterna har kunnat informera detta till personen som meddelas besöksförbud. Observera att personen som skyddas genom besöksförbudet inte heller ska kontakta personen som meddelas besöksförbud. Om besöksförbudet vid en senare tidpunkt visar sig vara onödigt ber man tingsrätten upphäva det. Parterna kan inte sinsemellan komma överens om att besöksförbudet upphör.

Vad kostar det att ansöka om besöksförbud

Ingen rättegångsavgift tas för ansökan om besöksförbud. Tingsrätten kan förordna ett rättegångsbiträde till den som ansöker om besöksförbud eller till den som förbudet avser skydda om det grundar sig på misstanke om brott mot den skyddades liv, hälsa eller frihet och förordnandet av biträdet ska anses vara grundat med avseende på det misstänkta brottets allvarlighet, den skyddades personliga omständigheter och andra faktorer. Arvodet för ett sådant biträde betalas med statliga medel.

Om besöksförbudet ansöks på grund av trakasserier ansvarar den sökande själv för eventuella kostnader för sitt rättegångsbiträde. Då kan möjligheten till offentlig rättshjälp utredas. Den sökandes inkomster och förmögenhet samt ärendets art inverkar på möjligheten till rättshjälp. Rättsskyddsförsäkringar täcker vanligtvis inte kostnader för besöksförbudsärenden.

Du ska inte avstå från att ansöka om besöksförbud även om du inte skulle ha möjlighet att använda dig av ett rättegångsbiträdes tjänster. En omsorgsfullt gjord ansökan kan räcka väl och i praktiken behandlas besöksförbudsärenden så grundligt i tingsrätten att du kan klara dig utan biträde. Brottsofferjouren hjälper dig avgiftsfritt med utarbetandet av ansökan om besöksförbud och du kan även be om en stödperson till rättegången.

Brott mot besöksförbud

Alla besöksförbud som tingsrätten meddelat registreras i polisens särskilda personregister. Om hot, trakasserier eller motsvarande fortgår efter att besöksförbudet meddelats ska detta genast anmälas till polisen. Polisen behöver inte invänta att personen som hotar till exempel ska bli våldsam innan den kan agera. Det räcker att personen närmar sig personen som skyddas av besöksförbudet. Om du omedelbart måste kalla polis på plats är det viktigt att du nämner besöksförbudet som meddelats. Brott mot besöksförbudet kan redan som sådant fungera som grund för omhändertagande.

Brott mot besöksförbud kan straffas med böter eller högst ett års fängelse. Personer som meddelats förbud kan också dömas för brott mot besöksförbudet om de bryter mot skyldigheterna som fastställs i avgörandet om det tekniskt övervakade besöksförbudet och på så sätt förhindrar ibruktagandet eller genomförandet av den tekniska övervakningen.

Brott mot besöksförbud är ett brott som faller under allmänt åtal varvid åklagaren har rätt att föra ärendet till rätten. Ett brottmål som gäller brott mot besöksförbud ska behandlas skyndsamt om inte brottet utifrån en helhetsbedömning ska anses vara ringa. I praktiken innebär detta att polisens förundersökning och åklagarens åtalsprövning ska genomföras brådskande så att ärendet vid behov behandlas snabbare än vanligt även i tingsrätten.

Medling i brottmål och tvister

Medling i brottmål och tvister är en avgiftsfri, opartisk, frivillig och konfidentiell tjänst som är tillgänglig i hela Finland.

Medling erbjuder möjligheten att reda ut och lösa konfliktsituationer som orsakats av brott och tvister. Det är ett alternativt eller jämförbart sätt till det traditionella domstolssammanträdet att behandla ett brottmål. Utgångspunkten är ett gemensamt möte där förutom parterna även 1–2 frivilliga medlare närvarar. Under mötet strävar man efter att genom konstruktiv diskussion reda ut det som skett samt att komma överens om ersättning för eventuella skador. Om parterna uppnår samförstånd utarbetas ett skriftligt avtal i ärendet som de undertecknar.

Medlingsbyrån skickar avtalet till polisen eller åklagaren. I målsägandebrott, som ofta är lindriga brott, behandlas ärendet inte längre i rätten ifall offret avstår från sitt yrkande på straff och om inte det allmänna intresset enligt åklagaren kräver annat. I brott som faller under allmänt åtal, såsom våldsbrott oftast gör, har åklagaren den slutliga bestämmanderätten om väckandet av åtal. Då man uppnår en överenskommelse kan man undvika rättegången helt och hållet.

Deltagande i medlingen förutsätter parternas personliga och frivilliga samtycke. Medling för minderåriga kräver vid sidan av den minderårigas eget samtycke även vårdnadshavarens, intressebevakarens eller annan laglig företrädares samtycke.

Man kan även behandla våldsbrott via medling. Det är en bra möjlighet att gå igenom händelserna och få uppgörelse. Det kan även underlätta eventuell rädsla mot den brottsmisstänkte. Vanligtvis föreslår åklagaren eller polisen medling. Parterna kan även själva ta initiativ vid sådana brottsärenden där det är lagligt möjligt. Läs mer på THLs hemsidag **thl.fi/sovittelu**.

En förutsättning för en lyckad medling är att den brottsmisstänkte befäster händelserna till väsentliga delar, tar ansvar för sina handlingar och att medlingen till alla delar är till offrets fördel.

En förutsättning för en lyckad medling är att den brottsmisstänkte befäster händelserna till väsentliga delar, tar ansvar för sina handlingar och att medlingen till alla delar är till offrets fördel. Ifall den brottsmisstänkte nekar till händelserna eller annars inte är beredd att ta ansvar för gärningen är det bra att noggrant överväga deltagandet i medlingen. Det är alltid frivilligt att delta i medlingen och den kan återkallas eller avbrytas när som helst. Offret ska aldrig under press gå med på medling. Ett avtal som utarbetats under press är inte giltigt.

Ifall du överväger att delta i medling är det bra att kontrollera ditt rättsskydd före du samtycker till medling eller undertecknar ett eventuellt avtal. Det gäller bland annat skadeståndets art och belopp, säkerställandet av detta och vad det innebär att avstå från yrkandet på straff. Du får även råd gällande dessa från Brottsofferjouren.

Då man kommer överens om skadestånd ska de specificeras i avtalet på samma sätt som domstolen förutsätter. Utbetalningen av skadeståndet som överenskommits i avtalet följs upp. Om du inte erhåller överenskommen betalning i tid ska du genast vara i kontakt med medlingsbyrån. De kan kontakta den ersättningsskyldiga. Om skadeståndet fortfarande inte erläggs för brott mot liv, hälsa eller frihet kan man även ansöka om skadestånd baserat på det sakenligt utarbetade avtalet från Statskontoret. Statskontoret är inte bundet vid ersättningsbeloppen som överenskommits i avtalet. Beslutet baseras på brottsskadelagen och vedertagen ersättningspraxis.

Vid själva medlingssammanträdet närvarar vanligtvis inte någon advokat eller andra jurister men du kan be en stödperson följa med till medlingsmötet. Du kan höra dig för om avgiftsfria stödpersoner som utbildats för uppgiften från Brottsofferjouren. Detta ska man även avtala separat om med medlingsbyrån. Via stödtjänsterna kan man stödja dig för såväl förberedelserna inför medlingen som för själva medlingsmötet. Medling och stödtjänster för offer utesluter inte varandra – tvärtom är de jämförbara tjänster som kan hjälpa dig att ta dig igenom brottsupplevelsen.

Våldsbrottets psykiska och sociala följder

Brott kommer vanligtvis som en överraskning och man kan inte förbereda sig för alla dess följder. Förutom de fysiska och ekonomiska skadorna upplever våldsoffret ofta även psykiska och sociala följder. Det är normalt att reagera på brott. Människans egen historia, livssituation, resurser samt sätt att hantera det som skett inverkar på reaktionen. Tanken på vad som skulle ha kunnat hända väcker även starka känslor.

Man kan inte förbereda sig för alla brottsföljder.

För vissa människor orsakar brottsupplevelsen små besvär medan den för andra är en väldigt omskakande upplevelse som leder till traumatisk kris. Känslor av otrygghet, rädsla och ångest är vanliga. Personen hamnar plötsligt i en situation som hen inte trodde var möjlig. Brottsupplevelsen kan kännas overklig och mardrömslik. Ångesten tar orimligt mycket plats i tankarna och orsakar smärta och en känsla av värdelöshet. Offret kan känna rädsla gentemot gärningspersonen. Rädslan kan vara relaterad till upprepat brott eller tanken på hämnd. Det kan kännas oöverkomligt att träffa gärningspersonen. Trots rädslorna måste offret ofta möta gärningspersonen senast i rättegången.

Känslor av skuld och skam sammanflätas. Det är väldigt vanligt att offret upplever skuld över det som skett och tror att hen själv har orsakat eller möjliggjort brottet. Vanliga tankar kan vara: ”Om jag inte skulle ha irriterat personen…” och ”Om jag inte skulle ha gått dit… ”. Känslan av skuld kan bero på att offret har ett behov av att snabbt få de kommande händelserna under kontroll och hitta en förklaring till det som skett och därigenom få tillbaka känslan av trygghet – ”bara jag i fortsättningen inte gör så här så råkar jag inte ut för samma sak igen”.

Det är väldigt vanligt att offret upplever skuld över det som skett.

Känslan av skuld är också kopplad till misstanken om att omgivningen skuldbelägger. I det känsliga läget kan till exempel polisens eller övriga hjälpares frågor upplevas som skuldbeläggande. Skamkänslorna kan hindra offret från att berätta om situationen åt någon. Känslan av skam är svår att hantera själv.

Trots att hjärnan säger att det som skett inte är ens eget fel så underlättas inte alltid känslan av skam.

Offrets förmåga att tänka och agera förnuftigt kan vara nedsatt.

För att skydda sig från dylika känslor kan offret använda sig av försvarsmekanismer. Förnekelse av det som skett är ett exempel på psykets sätt att lätta på smärtan. Dessa hjälper att stegvis möta den smärtfyllda verkligheten genom att minska offrets upplevelse av hot och fara. Hjälparens uppgift är att tålmodigt stöda offret att prata och avancera i sin överlevnadsprocess. Det är väldigt viktigt att hänvisa offret till hjälp där hen kan gå igenom dessa känslor.

På grund av den traumatiska upplevelsen kan offrets förmåga att tänka och agera förnuftigt vara nedsatt och då är det svårare att ta in information. Offret kan glömma anvisningar eller komma ihåg fel. Beteendet är inte heller alltid till egen fördel. Ett offer för sexualbrott kan till exempel gå i duschen genast efter händelsen trots att offret hört att man ska undvika att tvätta sig innan läkarundersökningen. Minnesbilderna från brottet kan också vara förvirrade eller så kommer offret inte ihåg just något av det som skett. Den chockerande händelsen kan förlama prestationsförmågan så gott som helt. Koncentrationsförmågan i fråga om normala vardagliga uppgifter kan vara nedsatt, utan att tala om krävande studie- eller arbetsuppgifter.

Brottsoffret kan också drabbas av depression, ätstörningar eller självdestruktivt beteende. Självmordstankar och självmordsförsök är möjliga precis som missbruk av rusmedel och mediciner. Tanken om att smärtan underlättas i framtiden lindrar inte alltid eftersom människan nödvändigtvis inte har förmågan att gestalta framtiden efter den traumatiska händelsen.

Offret kan känna sig kraftlöst och utanför och orkar inte intressera sig för normala, vardagliga diskussioner. Känslor av hat, aggression, depression och ångest kan variera och bitterhet eller hämndlystenhet kan ”förgifta tankarna”. Offret kan ha behov av att isolera sig eller tala om händelsen om och om igen vilket kan vara förvirrande och ibland också trötta och tråka ut närstående.

Närståendes ängslan i form av att erbjuda varmt stöd kan yttra sig som en besvärande nyfikenhet och överbeskyddande. En närstående kan även uppleva att det är svårt att möta offret. Det kan i vissa fall kännas som en lättare lösning att dra sig tillbaka än att vara nära.

Psykosocialt stöd

I chockskedet, just då brottet har skett, kan offret verka vara väldigt rationellt och ha allt under kontroll.

Förutom att reda ut brottet har offret även nytta av psykosocialt stöd. Offret kan utåt sett verka lugnt och sansat trots att det råder kaos på insidan. Speciellt i chockfasen, just då brottet har skett, kan offret verka vara väldigt rationellt och ha allt under kontroll. Utomstående kan ha svårt att identifiera behovet av hjälp. Offret identifierar nödvändigtvis inte själv heller behovet av hjälp. I chockfasen har offret även svårt att förstå och komma ihåg vad som har skett eller vad man berättar.

Det är viktigt att offret får skriftlig information om fortsatt hjälp samt hjälp att söka denna. Hjälparens syn på brottets allvar eller offrets mående får inte inverka på erbjudandet av hjälp. Våldsoffret måste själv få bestämma hurdan, i vilken omfattning och när hen har behov av hjälp. Offret måste vanligtvis behandla sin brottupplevelse minst i ett års tid, så länge som brottsprocessen vanligtvis räcker.

Det är viktigt att förstå att tröskeln för att söka hjälp kan vara hög för personer som upplevt våld. Det är bra att ge uppmuntrande respons till offret om att tala om våldet. Själva våldet ska man inte acceptera men hjälparen ska så långt som möjligt agera på offrets villkor. Personen som fallit offer för brottet gör ibland sådana livsval som enligt hjälparen inte kanske är i offrets eget intresse. En person som fallit offer för våld i till exempel parrelationen lämnar inte alltid sin våldsamma partner. Hjälparen måste acceptera och förstå att offret fattar sina egna beslut på bästa möjliga sätt ur sin egen synvinkel.

Den första kontakten har stor inverkan på hur offret i fortsättningen förhåller sig till händelsen och börjar prata om den.

Det är viktigt att diskutera våldet och se till att offer upplever sig bli hörda och betrodda. Den första kontakten har stor inverkan på hur offret i fortsättningen förhåller sig till händelsen och börjar prata om den. Om offret skuldbeläggs, om upplevelsen förminskas, om man inte tror på berättelsen eller om offret upplever att hjälparen dömer eller moraliserar hens val kan offret sluta sig och avstå från att söka hjälp helt och hållet. Detta betyder inte att personen som hjälper inte skulle kunna diskutera med offret om dennes val och säkerställa att offret är medvetet om eventuella ofördelaktiga effekter. Diskussionens konfidentiella ton är avgörande. Offret kommer alltid att ha rätt till en finkänslig behandling oberoende av hur hen beter sig.

Rädsla kan inte bortförklaras med rationella orsaker.

Hjälparen ska ha mod att tala om känslorna som brottet orsakat. Att leva i rädsla tär på offrets krafter och detta kan inte förbigås i diskussionerna tillsammans med offret. Att förneka eller förminska detta omintetgör offrets upplevelse. Rädsla kan inte bortförklaras med rationella orsaker. Det är bra att berätta om realiteter men att till exempel generalisera hur sällsynt det är att gärningspersonen söker hämnd tröstar inte offret – det är ju också sällsynt att falla offer för brott. Att prata om rädslan underlättar ångesten och hjälper att hantera den.

Utan att pressa offret är det viktigt att berätta att det är fråga om ett brott och det ligger i hens intresse att göra en brottsanmälan. Ju fortare polisen får information desto enklare är det att reda ut brottet och säkerställa offrets trygghet i fortsättningen. Offret kan på grund av chock och rädsla vara ovillig att berätta om sin situation för någon. Om man hänvisar offret till krishjälp eller andra brottsoffertjänster kan offret då hen lugnat ner sig och fått information om rättsprocessen och stödtjänsterna även motiveras till att göra en brottsanmälan.

Brottsofferjourens tjänster

RIKU hjälper brottsoffer eller närstående att agera i enlighet med sina rättigheter och ger stöd så de kan ta sig igenom rättsprocessen.

Brottsofferjouren (RIKU) erbjuder praktiska råd och mentalt stöd för personer som fallit offer för brott eller försök till brott, deras närstående och vittnen i brottmålet. RIKU hjälper brottsoffer eller närstående att agera i enlighet med sina rättigheter och ger stöd så de kan ta sig igenom rättsprocessen. RIKU kan ge omfattande råd under rättsprocessen, om kontakten med polisen, anskaffningen av ett juridiskt biträde, skadestånd och ansökningen av dessa, rättegången och dess kostnader. Brottsofferjourens uppgift är att säkerställa att klientens rättsskydd tillgodoses och att hen får stöd för att klara sig mentalt.

RIKUs verksamhet baseras på professionellt handlett frivilligarbete. Tjänsterna erbjuds som nationella telefon- och nättjänster samt personliga tjänster på över 20 verksamhetställen runt om i Finland. Tjänsterna är avgiftsfria.

RIKUs tjänster är (Du kan kontrollera de svenskspråkiga tjänsterna på **riku.fi/sv**):

- **Brottsofferjouren 116 006** erbjuder diskussionshjälp, stöd samt praktiska råd om brottsfrågor. De jourhavande lyssnar, diskuterar och vägleder vid behov vidare till hjälpande instanser. Till telefonen kan man ringa anonymt och avgiftsfritt.
- **Juridiska telefonrådgivningen 0800 161 177** erbjuder möjligheten att granska lagenliga rättigheter och få vägledning i dessa av jurister som är insatta i brottmål. Till telefonen kan man ringa anonymt och avgiftsfritt.
- **RIKUchatten** är en tjänst på RIKUs webbsidor som erbjuder diskussionshjälp, stöd samt praktiska råd i brottsfrågor. Man kan vara anonym i tjänsten.

- **Vid verksamhetsställena** kan man be om en personlig avgiftsfri stödperson som hjälp och stöd under hela rättsprocessen. Som stödpersoner fungerar professionellt handledda frivilligarbetare som valts och utbildats till uppgiften eller RIKUs professionella. Stödpersonen följer med klienten under rättsprocessens gång och hjälper till att hålla i alla trådar under alla skeden. Stödpersonen berättar även vilka ärenden som ska skötas när, i vilken ordning och vem som ska kontaktas i vilket ärende. Stödpersonen kan till exempel följa med till polisförhöret, mötet med rättegångsbiträdet och rättegången. Stödpersonen ger information om hur man ska förbereda sig inför rättegången eller vad som sker där. Stödpersonerna hjälper även med ansökan om besöksförbud och skadestånd. Man kan träffa stödpersonen regelbundet och konfidentiellt diskutera även de känslor som brottmålet väcker.

Stödpersonen följer med klienten under rättsprocessens gång och hjälper till att hålla i alla trådar under alla skeden.

Mer specificerade servicetider och kontaktuppgifter finns på webbsidorna **riku.fi**

Användbara länkar i juridiska frågor

Polisinrättningarna: **poliisi.fi**

Åklagarmyndigheten: **syyttajalaitos.fi/sv/**

Domstolarna: **oikeus.fi/tuomioistuimet**

Utsökningsverket: **oikeus.fi/ulosotto**

Rättshjälpsbyråerna: **oikeus.fi/oikeusapu**

Statskontoret: **valtiokonttori.fi**

Brottsofferjouren: **riku.fi**

Privata advokater: **asianajajat.fi/sv**

Riksdagens justitieombudsman: **oikeusasiamies.fi**

Medling i brottmål och tvister: **thl.fi**

Juridisk rådgivning för offer till sexualbrott: **tukinainen.fi**

För trygg ålderdom
– juridisk vägledning och rådgivning för äldre personer: **suvantory.fi**

Ordlista

Begränsning av förundersökning Polisens förundersökning kan begränsas till exempel om åklagaren i vilket fall som helst inte skulle väcka åtal då till exempel brottet anses vara relativt ringa eller om det inte finns tillräckligt med bevisning i brottet eller om gärningspersonen. Huruvida brottet är ringa bedöms inte i förhållande till brottsoffret. Det bedöms i förhållande till vilka kostnader som undersökningen och eventuell behandling av brottmålet skulle orsaka samhället – i förhållande till fallets art och eventuellt straff.

Beslut om åtalseftergift Om det till exempel inte finns tillräckligt med bevisning eller om brottet är ringa eller om det till exempel har preskriberats enligt lagen, fattar åklagaren beslut om åtalseftergift och behandlingen av brottmålet avslutas. Brottsoffret har en så kallad subsidiär åtalsrätt varmed hen kan väcka åtal mot den brottsmisstänkte.

Besöksförbud Kan meddelas om en person upplever sig hotad eller trakasserad av en annan. Personen som meddelats besöksförbud får inte på osakliga sätt kontakta personen som skyddas genom besöksförbudet.

Biträde Rättegångsbiträde som är advokat, offentligt rättsbiträde eller annan jurist med tillstånd att verka som rättegångsbiträde. Biträdet ser till att klientens, dvs. huvudmannens, rättsskydd tillgodoses och kan föra huvudmannens talan då parterna inte själva är skyldiga att svara på frågorna.

Brottsanmälan En anmälan som brottsoffret eller någon annan gör till polisen för ett brott.

Förhörsprotokoll Ett dokument över förhöret som undertecknas av personen som förhörs, personen som förhör och eventuellt förhörsvittne.

Förundersökning Polisen är den vanligaste förundersökningsmyndigheten som utför förundersökning i brottmål. I undersökningen utreds händelsen och dess parter samt skadorna som brottet vållat.

Förundersökningsprotokoll Som avslutning på undersökningen sammanställer polisen allt material till ett förundersökningsprotokoll som skickas till åklagaren för åtalsprövning.

Hovrätten Domstol för sökande av ändring där man kan besvära sig över tingsrätternas avgöranden ifall hovrätten beviljar besvärstillstånd.

Högsta domstolen Parterna kan ännu söka ändring i hovrättens avgörande från högsta domstolen ifall högsta domstolen beviljar besvärstillstånd. Högsta domstolen är en så kallad prejudikatsdomstol. Det är inte möjligt att besvära sig över högsta domstolens dom.

Medling Ett alternativt eller jämförbart sätt att behandla ett brottmål. Vid medling möts brottmålets parter för att behandla brottet inklusive följderna under ledning av medlarna. Målsättningen för förhandlingen är att uppnå ett avtal som tillfredsställer båda parterna.

Muntligt förfarande Det vanligaste behandlingssättet av våldsbrott i rätten där parterna hörs personligen. Den allmänna benämningen är muntlig huvudförhandling.

Målsägande Person eller instans som vållats skada genom brottet. Brottsoffret.

Nämndeman Lekmannadomare i tingsrätten. De har samma behörighet som yrkesdomare vid avkunnande av dom.

Rättegångsbiträde En advokat, ett offentligt rättsbiträde eller annan jurist med tillstånd att verka som rättegångsbiträde som ser till att klientens, dvs. huvudmannens, rättsskydd tillgodoses och kan föra huvudmannens talan då parterna inte själva är skyldiga att svara på frågorna.

Skriftligt förfarande Alternativt förfarande till det muntliga förfarandet i rättsbehandlingen av brottmålet. Ärendet avgörs i domstolens kansli utan närvaro av parterna.

Strafforderförfarande Vid skriftligt förfarande kan polisen ge bötesstraff för lindriga och klara brottmål som även bekräftas av åklagaren.

Stämning Kallelse till rättegång eller uppmaning att besvara stämningsansökan.

Stämningsansökan Dokument med vilket rättegången inleds. I stämningsansökan meddelas bland annat yrkanden och grunderna för dessa samt vem yrkandena riktas mot. I ärenden som drivs av åklagaren utarbetar åklagaren stämningsansökan. I andra fall är det brottsoffret eller dennes rättegångsbiträde som utarbetar den.

Stämningsman En tjänsteman i tingsrättens tjänst som vid behov förmedlar stämningen till mottagaren.

Stödperson Målsägande kan ha en stödperson som hjälper och stödjer under hela brottsprocessen. Du kan höra dig för om avgiftsfria stödpersoner som utbildats för uppgiften via Brottsofferjouren.

Svarande Den brottsmisstänkte blir åtalad, dvs. svarande, då åklagaren på basis av förundersökningen beslutar att väcka åtal. Den åtalade kallas för svarande i rätten.

Tillräknelig Om gärningspersonen, som vid tidpunkten för brottet har fyllt 15 år, kan förstå betydelsen av sitt brott och dess följder är hen tillräknelig och kan sålunda straffas för brottet. Ifall gärningspersonen är under 15 år eller på annat sätt oförmögen att förstå betydelsen och följderna av sin gärning är hen otillräknelig och kan därmed inte straffas för brottet. Om gärningspersonen konstateras vara delvis otillräknelig kan straffet vara lindrigare än annars.

Tingsrätten I tingsrätten behandlas brott- och tvistemål samt ansökningsärenden. Den är domstolens lägsta rättsinstans.

Tingsrättens ordförande Lagfaren tingsrättsdomare.

Undersökning av sinnestillståndet På basis av undersökningen av sinnestillståndet undersöks om den åtalade har kunnat förstå följderna av sin gärning, dvs. om hen helt eller delvis var tillräknelig vid tidpunkten då brottet begicks. Undersökningen utförs på ett psykiatriskt sjukhus och kan ta flera månader att utföra. Rättegången avbryts under undersökningen.

Utredare En polis som undersöker brottmålet kallas för utredare.

Vittne En person som har sett eller vet något om brottet. Vittnet kan höras i förundersökningen och rättegången. Vittnet är skyldigt att sanningsenligt berätta allt hen vet om händelsen.

Åklagare En statlig myndighet vars uppgift är att se till att brottet åläggs med straff enligt lagen.

Åtalsprövning Åklagaren bedömer i fråga om den brottsmisstänkta personen och gärningen om det är fråga om ett brott och om det finns tillräckligt med bevisning, dvs. bevis, för att väcka åtal. Åtal ska väckas då den misstänkte på sannolika skäl är skyldig till brottet.

Källor

Källor på nätet

(juli 2018)

oikeus.fi

vksv.fi

poliisi.fi

thl.fi

valtiokonttori.fi

finlex.fi

Skriftliga källor

Åberg, Leena-Kaisa (red.). Rikoksen uhrin käsikirja. (fritt översatt Handbok för brottsoffer.) Förlaget PS-kustannus. Juva 2017.

Vem som helst kan falla offer för brott. Det är vanligt att brottsoffer eller de hjälpande instanserna som möter dem inte alltid vet hur brottmålet framskrider eller vilka rättigheter offret har i rättsprocessen. Missförstånd och okunskap kan leda till betydande rättsförluster. Den här guiden beskriver ur en praktisk synvinkel rättsprocessen som helhet och viktiga frågor gällande offrets rättsskydd.

Guiden beskriver ur offrets synvinkel förfarandet vid brottsanmälan, polisens förundersökning, åklagarens åtalsprövning, medling, tingsrättens åtgärder, den egentliga domstolsbehandlingen, sökande av ändring och ansökan om besöksförbud. Dessutom belyser den offrets rätt till skadestånd och möjlighet till juridisk hjälp i brottmål. I guiden finns även kontaktuppgifterna till de mest centrala hjälpande instanserna i juridiska frågor. Guiden är riktad till offer för våldsbrott, offrens närstående och de hjälpande personerna som möter offren.

RIKU
RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOUREN

riku.fi